

НОВІ ДНІ

Володимир СОСЮРА

Перший сніг

Падав сніг, ласкавий і лапатий,
Обнімав нас крилами немов...
І хотілось вічно так стояти...
Перший сніг і першая любов.

Як співала кров у наших жилах!..
Вечір той весну в серця нам ніс...
На щоках твоїх, до болю милих,
Я губами пив алмази сліз...

Ми стояли. Падав сніг без звуку.
Твої очі зорями цвіли...
І в руках моїх кохані руки
Ніжними і покірними були.

Білі квіти розсипало небо,
І співала в жилах юна кров...
Ми мовчали... Слів було не треба...
Перший сніг і першая любов.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

** Готуймося до великого свята!

Орел Артем — Свічі печалі

Соловей Д. — Зниження природного приросту людності України в наслідок колоніального становища її в СРСР

Айзикович Р. — Робота над розвитком мови дітей 2-ох років 15

Славутич Яр — Із книги "Оаза", поезії 19

Битинський М. — Ілюстраціями зіпсували книжку, рецензія 20

Чапленко В. — Закінчення підручника, рецензія 21

Ткаченко В. — Червоні ягоди, поезія 22

Волиняк П. — Цікава вчительська конференція 24

Сосюра В. — Не стелись, тумане, поезія 25

Рутковський Б. — Київський метрополітен 26

Далека Л. — Місячна ніч, поезія 32

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Михайлова А., Метачен, Нью-Джерсі, США 5.50

Білодід А., Чикаго, США 2.00

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.50, піврічна \$ 2.00

США — річна: \$ 4.00, — піврічна: \$ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грошми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Грицина Надія, Монреаль, Канада	1.50
Козоріз М., Форт Вілліам, Онт., Канада	1.50
Садівничий Д., Клівленд, США	1.00
Н. Н., Флінт, Міч., США	1.00
Н. Н., Оттава, Канада	1.00
Мельничук А., Чикаго, США	1.00
Дубровський В., Торонто, Канада	0.50
Сенчук А., Фоам Лейк, Саск., Канада	0.50

Сердечно дякуємо всім за допомогу!

Редакція.

Найкраща нагода приєднати нового передплатника на "Нові Дні" є тільки перед Різдвом. Не згайте цього часу: допоможіть журналові, порадьте комусь із Ваших знайомих передплатити наш журнал.

Новий передплатник — найбільша допомога журналові!

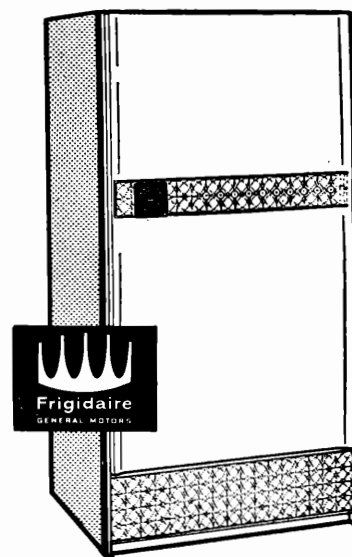
КНИЖКИ ІВАНА МАНИЛА

"КОЛЮЧИЙ СМІХ" — ціна \$0.25; "ПОСТРИЛИ З ПЕРА" — \$0.30; "СІЧ І ВІДСІЧ" — \$0.35; "ЗАПОРІЖЖЯ СМІЄТЬСЯ" — \$0.25; "БАЙКАР" — \$0.40; "ПІАНИ І КІПИНИ" — \$0.45.

Замовлення та гроші (чек, тотівка або моні-ордер) висилайте на адресу В-ва "ВОЛОСОЖАР":

"WOLOSOZAR", P. O. BOX 472,
VINELAND, N. J., U.S.A.

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

ХОЛОДІЛЬНИК МАРКИ FRIGIDAIRE

Великий вибір хатніх і конторських меблів.

Електричні прилади та інше.

Читакам "Нових Днів" — спеціальна увага і знижка.

BURLACOFF'S FURNITURE

619 Queen St. W.

Toronto, Canada.

Tel. EM 8-6812

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by KIEV PRINTERS LIMITED, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., EM. 3-7839, Canada

Готуймося до великого свята!

У СПОЛУЧНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Трохи складніше справа була, порівняно з Канадою, із вшануванням пам'яті Кобзаря України у США. Справа в тім, що Український Конгресовий Комітет Америки вирішив збудувати пам'ятник Тарасові Шевченкові у столиці США — Вашингтоні. Як відомо, територія столиці є власністю держави і на таку будову треба було домогтися ухвали спеціального закону.

Заходами УКК, зокрема його голови професора Джорджтаунського університету Лева Добрянського, зроблено все потрібне для цієї справи. Резолюцію схвалено в Палаті Представників 24 червня, а в Сенаті США 27 червня ц. р. Над резолюцією і над її ухваленням працювали конгресмени Бентлен (республіканець) і Лесінські (демократ з Мічигену) та Джонс (демократ з Міссурі). У Сенаті все це зробили республіканські сенатори з Нью-Йорку Джеймс та Кітінг і демократичний сенатор Грін з Род Айленду.

Цю резолюцію, (ч. Г. Й. 311) 13 вересня 1960 підписав президент Айзенгавер і вона стала законом.

Текст резолюції в перекладі українською мовою виглядає так:

“Тому, що скрізь у Східній Європі в минулому столітті ім'я і творчість Тараса Шевченка блискуче відзеркалили прагнення людини до особистої волі і національної незалежності; тому що Шевченко, увінчаний лавром слави поет України, був наглядно надхнений нашою великою американською традицією боротьби проти імперіялістичної і колоніальної окупації його рідної країни; тому, що в багатьох частинах вільного світу будуть відзначувати продовж 1961 р. Шевченкове століття на пошану цього безсмертного борця за волю; тому, що в нашій моральній спроможності, як вільних людей і незалежної нації, нам справді припало символізувати неподільні духові зв'язки в творах Шевченка між нашою країною і сорока мільйонами Української нації.

Тому то хай тепер буде вирішено Сенатом і Палатою Репрезентантів, зібраними у Конгресі США, що уповноважується певну асоціацію чи комітет, зорганізований для цієї мети, продовж двох ро-

ків від дати ухвалення цієї спільної резолюції збудувати на терені, що є власністю США в Дистрикті Колумбія, статую українського поета і національного провідника, Тараса Шевченка.

Право, надане даній асоціації чи комітету, вигасає, якщо до п'яти років після ухвалення цієї спільної резолюції будова цієї статуї не почнеться і якщо дана асоціація чи комітет не доведуть секретареві внутрішніх справ, що мають відповідну суму фондів на побудову цієї статуї. Секретар (внутр. справ) має ствердити, що ці фонди вистачають для такої мети.

Секретареві внутрішніх справ дається теж право вибрати і призначити місце побудови пам'ятника. Вибір місця і рисунок та пляни згаданого пам'ятника мають бути подані на схвалення Мистецькій Комісії та Національно-Столичній Комісії Планування. Ця статуя має бути побудована не на кошт США.”

Крім того, Конгрес США видав іще один документ, позначений ч. 445. Це 45-сторінкова брошура про Шевченка. У брошурі вміщено портрет Т. Шевченка, передмову проф. Л. Добрянського, статті проф. Д. Дорошенка, проф. Ю. Бойка, проф. В. Метюса, проф. Р. Смаль-Стоцького та д-ра Л. Мишуги, проф. К. Менніга.

Крім того в брошурі є ще цитати з Конгресового протоколу, біографічні дані та індекс.

Брошура має заголовок: “Європейський борець за волю. Тарас Шевченко”.

Брошура видана, як офіційний документ Конгресу США.

Як бачимо, українці тут зробили все якнайкраще. Безперечно, що найбільша заслуга в цьому проф. Л. Добрянського.

16 вересня в Нью-Йорку відбулася нарада представників центральних організацій, яку скликав УККА. На тій нараді створено комітет по вшануванню пам'яті Т. Шевченка з нагоди сторіччя з дня його смерті (1961 р.) та з нагоди стоп'ятдесятиріччя з дня його народження (1964 р.)

У наслідок цих нарад створено комітет у такому складі:

1. Структура Комітету:

а) Краєвий Комітет — складається із умандатованих представників усіх центральних українських установ які є членами УККА;

б) Почесний Комітет — складається із голів усіх центральних установ, членів Краєвого Комітету;

в) Діловий Комітет — складається із
(Далі на сторінці 19-й).

Свічі печалі

(Уривок з роману "Четверта глава")

Замкнулась душа моя. Замкнулася в німій поволі, скорботній. Ніхто в цій країні мряковинного будованого соціалізму не плаче, не ридає стільки, як я. Ніхто не відає про затягнутий нічними закрутами плач мій невимовний у глибині долонь моїх, пелюстками на очі покладених.

Плачу на самоті. Ридання заливають мене глибинною насолодою. Певно, так плакав Єремія.

Просив Біблію в книгозбірні цієї держави. Відмовили. Заборонений фонд. На паспорт письменника дозволили сісти почитати. Читав "Плач Єремії". Мій плач глибинніший, мій плач мовчазніший.

Справді, — у неї народився син, у цієї молоді колгоспниці. Але спочатку мама. Моя, до всіх глибин скорботна мама. У тупій бездушності будованого соціалізму задушена голодовою смертю. О, диявольська оргіє! Незбагнений жаж! Чому? Задля чого?.. Але нехай терпким димом недогарків стелиться печаль моя кришталіна.

Була відлига. Слизкий на міському бруку танув сніг. Спинались перехожі. То я, мов божевільний, летів туди.

Я плакав. Блавав. Трохи авансу в рахунок гонорару, і моя мама буде врятована.

Але окупант мого краю, член партії з дев'янадцятиго року, вперто відмовляв.

Моя ж надлюдська впертість і невимовна певність була б перемогла. Я б був дістав той гонорар мізерний, і моя мама була б урятована від потоптання у масовім поході соціалістичного голоду того мільйонами проклятого року. Чудно й дивно! Він почав уже був піддаватись. А я розчулився й бовкнув: "Моя мама в колгоспі вмирає з голоду. Цей гонорар — єдиний порятунок".

Цим нерозважним розпачем убив матусю я.

Як він — чужинець — почув це — став сторч:

— Наклеп! Лиш куркулі, лиш вороги народу, що палять хліб, худобу нищать і уникають праці, подохнуть з голоду! "Колхознікі живут зажіточно"... Вам набалакали, набрехали. А ви й прибігли. Захекались...

Він очі гострі, вицвілі у мене втупив. Безбровий лисий ідіот. Безмежна лють дивилася на мене з тих очей. Відразу гостру у мені збудив він. І я підняв стілець дубовий. В обидві л'ясті... Він захрипів на мене злосним риком. І був би розторожив у цієї потвори снасть огидну, та поточивсь... зомлів. А як прочутився, то гніт важкий, холодний лежав на серці. А потім радість... Така велика, повна: обидві жмені грошей. Дивно! Як він довідався про це? Той вічно неспокійний, вічно бентежний Хвильовий?

— Рятуй нещасну матір! — сипнув він скоромовно і геть подався довгим коридором. Отак...

Болючий сантимент!? Це здавна. Відтоді, як знайомі. І так завжди. Немов душа його, спрагненна, змагає злитися з моєю в одно сущіття. Чому? Які

спонуки? Над цим гадав я. Чи відає моє минуле й респектує? Але він нещадно топтав те минуле, коли було воно сучасним. Чи може блудним сином став і каяттям купити відряду хоче? Якось на вухо: "Ти ж затятий петлюрівець..." Що він: агент, сексот, і в таїну глибин моїх промкнутись хоче? І може справді ці гроші — останній шанс — мою невіру вбити. Може вручили там йому? Зажду роззброюватись. І хоч його очі приваблюють непорочністю лілеї, та все ж не сила вибачити, як він безчестив край мій, коли горів диханням битов я за кров отчизни. А він водив ватаги дикі. Ні, "ще димить моя кров і ятряться рани", співає моя батьківщина. Чуєте, товаришу Хвильовий? Мене не купите... Моєї печалі свічу вам не знайти й не погасити. Нестиму сам її. За ваше ж добре діло я вас оплачу. Як та українська мати оплакала сина "в лісочку на жовтім пісочку".

Увесь у сьозах лежу на узліссі. Оплакую того доброзичливого, теплого, широго, готового не тайтись, готового все віддати похмурому, замкненому, непокірному, неохочому, терпкому мені. Він, сповнений скорботи, так ніжно дивиться на мене. Каже: "Я тобі заздрю". О як мені жаль його! Як потребу юного тепер, коли його нема, коли страшні провалля обступили моє й моєї отчизни сьогодні! Які тиходумні його великі очі! А вперше, як зустрів, були тоскні. Вперше — тоді, як листопадове небо висіло сіре, нахололе; коли в безсонних хатах кричали вікна, ревіли подихи катів злочинних: кати бенкетували. А він їх комісар. З моїм сердюцтвом я оточив його ватагу дику. Скажімо, під Богдохувим. "Слава" — вдарив сердюцький оклик. Вони ж вітрами врозтіч. Я наздогнав його. Незграбно хляпав він на румак сільському. Замість сідала, в якійсь подушці хатній. У неозору темряву ночі хотів упасти, уникнути хотів. Та шаблею, тупим крайком торкнув по шиї легко я його. І він упав. Слабий, безпомічний, розкинув руки. В очах йому забила затиснута смеркова туга. "Хто ти, незнайний друже? — питали очі. — Хто б ти не був, не ворог я тобі. Одна вітчизна в нас..."

А може й не сказав цієї банальності. Може щось тяжке хлипало в очах тих. А може ще витертішу банальність додав: "Атака в лоб — твій шлях, мій — тактика далекого прицілу. За ту ж отчизну. Не отемнити б нам її!..

Моя піднята вдруге шабля зависла ніжно. Так не скінчив життя він там.

Був полудень. І далина сивіла. Я простори перемагав ходою легкокрилля. А як вступив у непізнанну, у бур'янах, мов у шетині, хату, — мертва жовтизна рук та нерухомість тіла, що спочивало на долівці, мене відкинули. Затиснутий зубами палець був до кісток погризений. Кров на губах присохла.

Вона востаннє перед сном краплиною своєї крові з пальця надію мала серце віджити...

І ось тепер терпкі і марні дні зникають, падають, мов шелест листя, але із пам'яті те видиво страшне не стерти. То — мама... Я закопав її у бур'яні біля колгоспної хатини. Тепер по тілу розливається ридання. Але не біль — соковите страждання, соковита свіжість печалить мені душу. Я розпадаюсь у риданнях. Їх вибухи навідують мене шораз частіше. Здається, цвіт душі моєї мами, безсмертний, розпустивсь у тлінній мойого тіла оболоні. Душа моя — арфа Еола. Найменший натяк на безжальність торкає струни, будить в ній ридання.

Каже лікар: “Коли будете так прогресувати, не оминуть божевільні.”

Йолоп. Коли б не ридання, давно там був би я або повис би на мотузці. Ридання — корінь ества мого таємний. Його не вирвав ще чужий соціалізм.

От і сьогодні: був на базарі. Вона стояла коло воза. Суворі, безрадісна. Прекрасні очі були німі й сиротливі. Коротка мить заблисла в її очах. І тут же зір упав, погас. І покотилася сльоза. Цього достатньо, щоб переповнилась печалю чорна чаша. І в моїх очах стільки співболу й співчуття, що промкнулись до того серця мені найлегше. І я промкнувся, і вона розповіла. І слова її боялись торкатись до серця. Очі не хотіли дивитись на світ.

Справді, у неї народився син. Ах, чи треба повідати так широко про безголів'я! Її милого, будьте чуйні, взяли під розстріл, — вона не тямить, — за якимсь запамороченням у успіхах. А вона ж молода. Вийшла вдруге. Цей другий присланий сюди із Леніннограді. І він сказав: “Не може бути цієї дитини. Дитина ворога народу. Ні ти її, ні вона тебе не мусить знати. До притулку...”

Нестерпна то була розлука. Та зграйка дітей, що перебігала базаром, — то світлий нагад. Ген подалися. А те на одній ніжці пострибало. То з радості. Ті діти, що привели його сюди, вказали: “Он твоя мати”. Сердешне довго-довго дивилося на неї в цікавому чеканні. А зустрівши в очах прихильність, скочило, зраділо і пострибало на одній нозі. Вона заплакала, урвавши тихої душі розмову.

З цієї нагоди лежу в траві за містом на узліссі. Яка ж каламутна суть твоя, будований соціалізм! Безлунна душа моя холодне, безкрилість облягає тіло. Я знайшов нагоду, щоб ридати.

Тут на узліссі я пишу. Мене стережуть. Знаю. Їм здається, що зграбно, непомітно, але я все бачу. Ті тонкощі надто грубими нитками шиті. Я не ховаюсь. Іду до лісу з текою, сідаю на узліссі, пишу. Я не загвинчую своє писання, припустім, у рурчасті ніжки залізного ліжка в хаті, як це робив поет. Це вже не таємниця. Його і викрили і розстріляли. Зате в мене в лісі є сторож дуб. Мовчазність його ховає мої писання.

... Мама сиділа край столу. У полотняній сорочці, у брудній спідниці з якогось мішка, з-під солоної тільки мішок той. Барви щастя спалахнули їй у лиці, як став я на поріг. Змахнула крильми-дуками: “Яке ж воно!..”

Для неї я — воно. Та барви щастя згасли. І нездобуті слова пішли в загладу. Квадрат стола чорніє і лава гола. О серце світу! О, трудодні чужого

соціалізму! Але я хочу збагнути все холодним розумом. На випечені гарячою сльозою сліди в моїй душі покласти крихту прохолоди. Може проясниться: завіщо вбито дітей мого краю? Завіщо згублено мою ні в чім неповинну маму? Скажімо, я прибував до неї за царської неволі. В неї стіл був накритий скатертиною і лави — самотканими ряднами. Тепер вона в соціалізмі. І стіл голий, і лави голі, і вже пізня осінь, і сльота, а вона в подертих полотняних черевиках іде на поле копати буряки колгоспні. І ноги в неї мокрі, синьо дубіють... Я обіцяв їй чоботи...

“Для побудови соціалізму “в одній стране” підем на жертви” — рече грізний присуд вождь усього світу трудящих. Скажімо, Христос для побудови свого царства пішов сам за всіх на жертву. То вже щось інше. То може не “підем на жертви”, а складемо в жертву інших?”

“Вам набалакали, наврالی”... Світе милий! Пожалься, світе Божий! Чи не своїми очима дивився, чи не своїми руками закопував... Не мириться з цим ум...

**

Що ви йому відповіли? Аракчееву? — питаю, увісвшись у кріслі... Як сформулювали відповідь? Мовчання. Настя Олексіївна відійшла до вікна. Марна розмова?

Мене цікавить ставлення Насті Олексіївни до справи її одруження взагалі, з Аракчеевим зокрема. Я кручусь навколо цього, я зацікавлена особою. Я нараховую різні варіанти. Котрий імовірний? Чи всі вони лиш павутиння на дереві уяв моїх мерехтаних. Що один варіант — Василь Васильович розстріляний, і Настя Олексіївна, знемігши морально, таки сходиться з Аракчеевим. Тоді мені навік зостатися самотнім пасажиром у почекальній вокзальній.

Що другий варіант — Настя Олексіївна відхилить Аракчеева, тоді він із цього довкілля, яким ушільнив її житло, створить когорт ворогів народу, долучивши й мене, і...

Мої міркування тануть у присмеркових сутінках, і я не одразу спостеріг, як ніч почала завалювати кімнату своїми чорними клубками.

— Насте Олексіївно, ми не оцінили ситуацію.

Мовчання. Настя Олексіївна спокійна, хоч цей спокій закутаний у неймовірні зусилля. Як мало я її знаю, як мало! Власне, пару епізодів з її життя, спільних для нас обох, та те, що зібране в її старовинному альбомі. Якимсь чудом чи навмисне під час арешту Василя Васильовича він залишився неторкнутим. От я й тепер перегортаю його, дещо розпитую. Це пожовклі фотографії родичів. У розстебнутій полотняній сорочці з батоном у руці босоніж — дід. Що про нього скажеш? Нагадає Святослава. Але ж він не був князем, а лиш порядним хліборобом. Він ішов за возом із снопами, він підбирав колоски, коли впаде якийсь із його воза (чужих не брав), він махав на воли батоном, але ніколи не бив їх: гріх бити Божу худібку.

Ну, а цей, бач, уже в твердому білому комірці, з краваткою й манжетами, одна рука в кишені, власник миловарні — батько. І я не можу зрозуміти,

звідки така метаморфоза. Але так було, і мені, їдучи в поїзді першої класи в напрямі на Крим, довелося зустрітися з Настею Олексіївною, тоді ще Настусею, у зеленій сукні (форма в державній дівочій гімназії), у заплетеній в одно важкій косі... Я не пішов до купе. Поставив сторч у коридорі вагона валізу, сів на ній, дивився у вікно, слухав, як свистить і шкребе пером по шибках вітер. Я прирік себе сидіти всю ніч на валізі. А як вона проходила повз мене коридором, не знаю, з якої радости промугикав модний тоді мотив, здається, доволі вульгарної пісні:

Много я слыхала, много я видала
Много я узнала...

Може, шелест її зеленої сукні так мене знеправив! А в її очах блиснули вогні узбереж, ялтинських вілл і курортів та ще подих солоного вітру від Чорного моря, відблиски сліпучих пісків кримських пляжів. Може й не це. Тільки ж, вертаючись повз мене, вона сказала невимовне: "Студентуку, в нашім купе є вільне місце, можете зайти."

Чи я пішов би? — Ніколи!..

... А вранці, коли за вікном вагона мла посивіла, вона вийшла з купе з матір'ю — в долонях блискучі коробочки з запахним милом, у руках рушники. Пішла вмиватись.

"А студентик так і висидів цілу ніч (це мати, може, щоб і я почув). Чом було не зайти в купе?"

"Він злякався якоїсь авантури", огірчено відповіла моя любов. Прийшла з незнаного, відійшла в невідоме. Володарка й цариця всього мого життя відтоді й дотепер. І я думав, і мені ввижались стрункі кипариси, царський палац у Лівадії. І коли геть пізніше, перейшовши роки потали, я став знов студентом (уже пролетарським) і побачив її в столиці в парку, і кинувся до неї й назвав її сестрою Катрею й поцілував прилюдно, то це вже була лише наша пароля.

Тепер після арешту Василя Васильовича вона

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно

в нашій фірмі опалову оливу. Будете мати

повне задоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO

FUEL OIL CO. LTD.

204 Bathurst Str.

Телефонуйте:

Удень: EM 6-6539. Уночі: RO 6-8446 або EM 6-6539

дістала дозвіл викладати німецьку мову в школі. Але що з нею роблять? Начальник ГПУ Аркачєєв в'язне брати шлюб з нею. Звичайно, після ліквідації Василя Васильовича, якщо він ще живий. Одночасно шляхом репресій її мешкання, професорські апартаменти, ушільніли до максимуму, давши по кімнаті на родину. У школі якась незримая рука весь час піднімає проти неї обструкцію деяких учнів. У п'яту класу, де переважно дванадцятилітні, посадили шістнадцятилітнього. Цей комсомолець дозволяє собі на лекціях Насті Олексіївни з учнями свободу рук, з учителькою свободу слова, перебиває її промову, вигукує непристойності. А коли Настя Олексіївна вийшла з класу, а деякі дівчатка співчутливо рушили за нею, щоб оскаржити дезорганізатора перед директором, він попередив їх, ставши на дверях. Вмить харкнув, заліпивши плювком скроню вчительки.

— Чи не здійснюють вони часом на мені гасло вождя "не дають життя врагу народу"? — запитала Настя Олексіївна.

— Ми це обмірковуємо, — заспокоїв я її. Але як же таке оминати: коли Настя Олексіївна вийшла з кабінету директора, мучитель стеріг її коло дверей.

"Ти, старая проститутка, как наверну кулаком", загрозив він за оскарження. Характерно: його не вигнали з школи.

— Мусимо подумати про форми боротьби, крайня пора, — сказав я.

— Якої боротьби, — піднялися здивовані брови. — Чи ви забули, що й стіни мають вуха?

— Я не вважаю їх аж за такі всемогутні.

— А я вважаю. Ми з вами йшли в гущі вуличного потоку. Ми тихо гомоніли. Ви сказали: треба щось робити, щось починати, крайня пора. Чи не наступного дня мене змушували в ГПУ стати сексотом, і слідчий раз-у-раз підкреслював: "Треба ж щось робити, щось починати, крайня пора". Отже, нас підслухали. Це вас не переконує?

— Переконує, але ви забули, що можна й "без надії таки сподіватись".

— Ні, я не згодна, — заперечила Настя Олексіївна. — ці слова проказала Леся Українка в далеко лагідніших умовах. То були квіточки, нам дістаються тепер ягідки. Не життєві ваші заміри. Ми розчавлені найтяжчим пресом історії.

Я уважно розглядаю альбом, я знаю його до найдрібніших рисок. Уперше чую від неї таку, мов камінь, тверду зневіру.

— Не вперше людство під пресом. Згадайте інквізицію та всякі відомі в історії тиранії. Знаю, знаю, — не дав я їй заговорити, — скажете, що диктатури пролетаріату ще не було в історії. Так, такого тяжкого преса над людиною ще не було. У ГПУ з гордістю хваляться, що інквізиція могла б позаздрити їм. Одначе, це не скасовує закону, що дія викликає пропорційну протидію. Тяжкий прес — росте спротив.

Це теорія, Тарасе Грингоровичу.

Вона називає мене на ім'я й по-батькові дуже неохоче, лише тоді, коли тремтить невимовним болем незгоди. Вона не любить мого імені. Каже:

доволі було б з нас двох Тарасів — Бульби й Шевченка.

— Тут потрібна кардинальна зміна тактики. От коли б я, приміром, вийшла заміж за Аракчєєва, я б могла більше вкласти в боротьбу, ніж у становищі жінки засудженого на розстріл професора.

— Он як! — не міг не скрикнути я. — Але ж це неможливе!

— Цілком можливе...

— А що ж тоді зі мною? Та й чи вистачить у вас потуги? Таж він потвора — фізична й духовна...

**

Настя Олексіївна носила Василеві Васильовичу штани. Мала побачення. Василь Васильович на її запитання, навіщо засудженому на страту штани, був веселий.

— Ого, ще цієї осені й на курорт поїдемо.

Настя Олексіївна повеселішала. Світлась життєрадісною усмішкою. А мені щось шепнуло (може сам Мефістофель): бач, попри твою відданість і молодість порівняно з Василем Васильовичем, останній усе ж таки в неї на першій місці.

Однак, не довго раділа Настя Олексіївна. Учора понесла передати ще дещо, але не взяла. Черговий комендант показав рукою, що Василь Васильович уже там... у землі. Отже, апеляція відхилена.

— Він спить під землею, а над ним на цій землі стільки злидот, стільки неправди над його народом, і народ, що за нього він... (вона була в сльозах) не визволений...

Вона до глибин потрясена. Я ж у сильнім передчутті неминучої біди переростав у симфонію найвищих пережестей почуттів. Я відчув, що наша дружба, яка тривала вже десятиліття, в цю мить пробила китайську стіну. Перешкода впала. Я відчув себе в її хаті таким вільним, ніби ми з нею вже одна родина. Це — нищів, танок на похоронах, але я не міг стриматись. У грудях мені забилося, затремтіло, як ніколи досі, джерело волі до життя.

До речі, вже кілька днів перед цим я перестав ридати. Джерело сліз, що кілька років ринуло, немов вода з проваленої греблі, раптом усохло. Тільки ж причиною тут не було якесь передчуття цього щастя. Вилікував мене в одну мить і доволі радикально той самий хлопець, що минулої осені викликав ці ридання, безпритульний Івжин син, що його вона загубила чи покинула. Не відаю, чи знає вона тепер про його існування. Він зайшов у двір до помийної ями шукати в покидьках кухонних поживи. Він розпачливо заридав. Струшений найглибшим жалем до дитини я вилетів на подвір'я.

— Ота, — він показав на сусідку, що щойно виплеснула покидьки в яму й подалась до хати, — я просив, щоб не викидала, а вона: ось тобі, — показала дулю й викинула, а там були головки з оселедців і хвостики, можна б ще поїсти... — ридав невітно хлопець. Я не мав чим винагородити його, бо перед тим пороздавав усе їстівне таким, як він, голодним селянським дітям. Межі мо-

го терпіння переступив біль і жаль, я почав ридати, як і той малий хлопець. З того дня й почалося.

Тепер він зняв з мене ці чари. Я прийшов з міста, де був невольним свідком звичайної в умовах будованого соціалізму трагедії. Не знаю, як ці камінні мури не заридують! Як упосліджена, як розтоптана, мов черв, людина в цій соціалізмі!

Де те серце, що може любити й прощати? Мати, селянка привела на міське розпутьтя малого хлопчика, посадила на пішоході, щоб просив. Хлопчик сидів, простягав руку до перехожих. Вона сховалась. Нараз вартовий хапає хлопця за руку. Хапає й тягне. Хлопчик упирається ногами, той тягне, хлопчик волочиться по бруку, не своїм голосом гукає "мамо". Той стряснув малим і вдарив ним об тверді лоби вуличного бруку. Хлопець закричав з болю. Мати не появилась. Боялась ув'язнення разом з дитиною. Дитину поволокли до дільниці. Вулиця ринула за ним. Я хотів знати долю загарбаної дитини, хотів оскаржити міліціонера перед начальником за жорстоку поведінку з дитиною, за те, що вдарив нею об брук. Але натовп є натовп: кричали, обурювались, одне одного перебивали... Начальник крикнув вийти геть, загрозив арештом.

Я довго вештався завулками, раз-у-раз вертався до дільниці, щоб довідатись про дитину. Якщо його спроведять до притулку, повідомити матір про місце його перебування. Як місто почало вже закутуватись у прохолоду, з'явилась нещасна мати. Вона десь жебрала по міських хатах. Мої інформації були надто скупі, щоб заспокоїти її переляк. Мене взяла знемога. Тисячі таких трагедій щодня по всій моїй батьківщині. А на площах міста матляються на червоних полотнищах гасла, повні виправдувань народобивчих злочинів ворожої влади.

Я стояв без надії під стіною районної дільниці, і в моїй уяві перебігали картини катування мого народу bestією, що взяла владу над людиною. Я майже западав у гарячку. Казав: "Я збожеволію, якщо не знайду способів боротись за визволення мого народу, за визволення людини з-під влади оскаженілої bestії." Я затулив очі долонями й маючив. Де взяти спільників для боротьби? Крім Насті Олексіївни, не мав на кого рахувати. Це було причиною мого розпачу.

Знеможений, з почервонілими очима я прийшов до своєї кімнати, упав упоперек ліжка. Я ридав, забувши, що до мене щодня ввечері навідується Івжин син, безпритульний з того часу, як її ув'язнило ГПУ. У цьому стані він застав мене. Я був зненацька обуджений його майже глузливым вигуком: "Ого, такий великий дядько, а так плаче!" Як це я вчув, джерело сліз моїх усохло, немов краплина від доторку розжареної криші. І сором, і біль мене проткнув. Я хотів відштовхнути циніка з його диявольським реготом. Таким відчув його. Він перший побачив мене в стані ридання. Досі я уникав свідків, ніхто не бачив моїх страждань. Я боявся свідків; при свідках мій плач утратить властивість розливатися солодкою печаллю. Утратити цей засіб полегшення я не хотів. І ось цей страдник, що його я врятував від голодової смерті, відібрав

у мене цей засіб. Але я одразу взяв себе в руки й круто змінився. Годі!..

Я став шорсткий, готовий до бою. Коли ті, на чію голову падають найтяжчі удари оскаженілої бестії, не плачуть, ганьба мені плакати.

У такому стані я з'явився до Насті Олексіївни. Вона була приголомшена вісткою про загибель Василя Васильовича. Тепер я відчув себе першим кандидатом на близькі, на протязі десятиліття омріяні взаємини з нею. Я надто довго, надто терпляче чекав, над силу стримувався. Тепер, коли із загибеллю її чоловіка перешкоди до нашого зближення впали, моя любов порозпихала ліктями геть усі невблаганні "не можна", що так мене мучили. Я відштовхнув від себе всі вболівання над трагедією народу, над своєю родинною трагедією і навіть голодова смерть колгоспниці, моєї матері, видавалась мені звичайним епізодом у загальній недудзі суспільства, опанованого бестією, що взяла в свої руки євангельський прапор комунізму, щоб не мати обмежень у пануванні над людиною. Я мав єдине бажання. Подумки перебігав увесь життєвий шлях цієї жінки, щоб ствердити остаточно, що після Василя Васильовича маю на неї найбільше право. Я завжди визнавав, що Василь Васильович мав на неї більше право і навіть більший вплив, ніж я. Бо ж коли він отаманив проти червоного окупанта своєї вітчизни, Настя Олексіївна, будучи телефоністкою, допомагала повстанцям засобами зв'язку. І спіткала їх спільна доля в катівні "чека". Спільний вирок трибуналу. Настю Олексіївну врятувала епілепсія, що вдарила нею по проголошенні виroku. Дехто впевняв, що це не врятувало б, що чека цим не переймається, що до рятунку спричинився сам верховода Аракчєєв. Я схильний вірити. Я не терплю Аракчєєва не лише тому, що він чекіст, кат мого народу, а й тому, що він у смертельній ситуації міг заволодіти тією дівчиною, її налитими устами, чорними мечами брів під високим ясним, як погоже небо, чолом. Дівчиною, що була мені з перших днів юності "над сонце, над місяць, над зорі ясні". Так, він, цей найзапекліший ворог і кат мого народу, вивершив це катування, заволодівши дівчиною, коли вона, з розпущеними косами, стояла в смертній камері в самій сорочці, стояла на колінах, молилась. Далі шлях її провалюється. Бачу лише велике вікно в сільському будинку, реквізованому воєнним комунізмом у власника парового млина. Тепер тут начальник карного загону "чека", що пізніше вивищився на продкомісара і, позбувшись хворої Насті Олексіївни, взяв її рідну сестру. Тут, у цім вікні, часто з'являлось обличчя, що я його взяв спочатку за прояв моїх галюцинацій. Я не йняв віри, щоб це була вона.

Вікно було проти вікон сільської школи, де я знайшов тимчасовий притулок у ролі вчителя. Переховувався від "чека" та від голоду, що косив інтелігенцію. Я закрився чужим прізвищем. Одержував за працю мізерію кукурудзяної, картопляної, часом навіть цибуляної й бурякової "валюти" й міг не здохнути з голоду. Це саме тоді Ленін кинув гасло: "Пролетарська влада поставить народного вчителя на таку височінь, на якій він

не стояв, не стоїть і не буде стояти в буржуазних країнах." Це гасло, як і кожне гасло російського комунізму, негайно ж обернулося потворною машкарою фальшу до народу. І цей клич відбивався на устах тих, кого мав ушасливити, блідою усмішкою, гіркою іронією, глузливою двозначністю: "Не стояв, не стоїть і не буде стояти", — підморгне якийсь іще не до знемоги охлялий учитель, підставляючи мішок чи торбу, куди сиплють йому зарплату у вигляді тієї епохальної валюти пролетарської держави.

Як упаде додолу тяжкий, мов камінь, мій будень, як вечір почне розставляти попід тинами й парканами стокутні призми своїх тіней, я стану коло вікна. І тоді серед вулиці, при звивистім рівчаку, що вирізьбили лагідні дощові води, стають дівчата, мов русалки на березі. Олив'яний місяць освітить їхні долоні. З припухлих губів гітари полетять звуки гострого смутку. Я ще не чув цих пісень. Щось новомодне:

Колиши мене, ненько моя, — співали дівчата. І їхні погляди, захитуються, упавши на мої уста, зраджують палкі первобажання. В розпачі полиневим полоном зламає свій голос гітара:

Не питай, чом заплакані очі...

Снагою гарячих бажань ув'язнити мене змагає гітара. Але ні. Замкнулась душа моя. Не зрушити ніяким співом з неї тяжкої криги. Марно згоряють уста ваші дівочі. Я мовчу. Заручений з тугою. З конспіратора силуюетою потертою. І плаче, плаче й плаче гітара... Аж одного вечора фіялковими яснами прошамкав дідок: "Гарний паничик... дівчатка хіба ж так... Видно люблять. Чому ж не теє... Дівчатка..." Він цмакнув губами.

— Не такий час, дідусю...

— Чого ж?.. а шкода... Такий гарний паничик...

Темніше й холодніше стає вечорами від слів цих слизистих.

Удень я стою біля вікна, що на подвір'я. Кілька обчімханих вишень, пожовкле бадилля городніх рослин — моя шкільна садиба. Напроти зелені доханий дім. Крізь широкі й доволі чисті вікна бачу все, що там є.

Щодня в тій самій порі вона підходить до вікна, мовчки дивиться на мене. Впізнає чи силкується пригадати, де й коли бачила. Її кімната ясна й порожня. Меблів обмаль.

Я задихаюсь під вагою думок і почуттів. Там, у тих порожніх кімнатах катується цвітіння душі моєї. Бачу крізь вікно невблаганний фатум на її лиці, у м'явих рухах. Ми довго стоїмо, кожне при своїм вікні, прислухаємось до тихої розмови душ наших. Вона мертва, мов тінь. Ось вона м'яво підкидає руки, з уст легкий стогін, вона падає на підлогу, б'ється в конвульсіях головою, усім тілом, на устах, мов шматок вати, піна.

Чи знає вона, що я не тільки свідок її страждань, ба й хворий на її муки, яким не видно берега?

Чорна хвороба чавідує її щодня в тій самій порі. Вона без будь-якої допомоги. Комісар нею не піклується. Я гублю голову, б'юсь над способами, як допомогти, не викривши себе. І саме тоді, не знати звідки взявшись, у кімнаті Насті Олексіївни

став Василь Васильович. Вигляд у професора був злиднений. Одіння на ньому потерте. Та все ж він уже столичний професор. Це після того, як він уникнув розстрілу в "чека", побував у Леніна, пообіцяв переробити психологію людини з приватновласницької на комуністичну, а як збирався вже до від'їзду, його навідав посланець від продкомісара і накинув йому на плечі нове, хоч і грубошерсте, убрання. Сам Ленін помітив протерті лікті на піджаку в професора й заважив: "У нас тепер скрутно з одягом". Однак зробив розпорядження.

Саме як Василь Васильович завітав до кімнати, надійшла фатальна мить. Закрутився дикий вихор чорної хвороби, ударив нещасною об підлогу. З надлюдським спокоєм професор сів на стілець, чекав. Далі з невимовною певністю бере хвору за руку, виводить із хати, у чім була, зникає.

Я підвів чоло. Здивовано звів брови, поточився, втупив очі в ті постаті, що так нагло й загадково зникли. Все вкруг мене завмерло. Ось він, гідний безтінної любови! А я?

Відтоді, кажуть, хворобу з Насті Олексіївни, мов рукою знято.

Шукати прекрасну я вирушив до столиці. Тепер передо мною недосліджене поле провалів на її життєвім шляху останнього десятиліття.

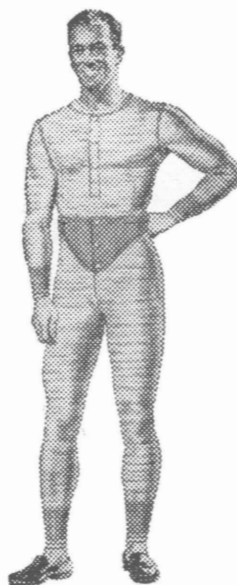
Учасники одного повстанського загону ми понад десять літ тому розлучились. Василь Васильович і Настя Олексіївна в катівні "чека", я під чужим іменням на волі. Нею на деякий час був заводілов Аракчєєв. Це співжиття вона рішуче заперечує. Як уникнув страти Василь Васильович? Але тепер мені не до того. Саме тепер вона пішла зняти з примуса чайник, а я провів очима за її чарівним станом і не стримався, щоб не сказати: "Яка ж вона прекрасна".

Тільки ж Настя Олексіївна дуже пригнічена. Та хоч як недоречно, коли вона прибіта страшною вісткою, лізти до неї в душу з брудним або й начищеним черевиком, — я наважився.

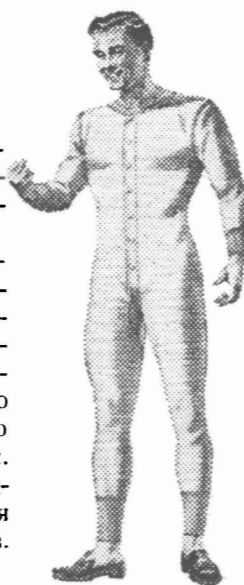
— Невже вона вважає, що все завалилось? Невже не бачить ані найслабшої надії?

БІЛИЗНА "27" ПЕРЕТКАНА ВОВНОЮ фірми Пенманс

Зимова білизна, безконкурентної теплоти, витривалості, а разом і якості. Виготовлена із спеціального матеріалу, перетканого вовною, що гарантує максимум тепла і виконана так, що забезпечує повну волю рухів, що є основною властивістю виробів фірми Пенманс. У продажу: сорочки, підштаники та їх комбінації для чоловіків та хлопців.

СЛАВНІ ВІД 1868 р.
27-FO-6

НОВА КНИЖКА

Павло Степ

Б Р А Т И

віршована казка. Обкладинка й ілюстрації Сільвії Никорович. Ціна книжки — 50 центів. Замовлення надсилати на адресу:

16 Indian Rd. Cresc., Toronto 9,
Ontario, Canada.

СПИТАЙТЕ ВАШОГО ЛІКАРЯ ЧИ АПТЕКАРЯ

Позбавитесь важких болів при
ІНФЛЮЕНЦІЇ чи ПРОСТУДІ
ЧАСНИК ВАМ ДОПОМОЖЕ

Підтримуйте Вашу силу та здоров'я. Мільйони людей століттями вживають часник, як оздоровлюючий продукт і вірили в його скріплювальну силу. Часник — природний антисептичний засіб, що очищує кров. Багато людей вживає часник та хвалять його вартість у полегшенні артритичних та ревматичних болів. Адамс Гарлік Перлс включають салісиламід — випробуваний засіб на полегшення болів. Чиста часникова олія екстрагується з цілої часникової цибульки — у сконцентрованій формі. Ви маєте усі користи, які може дати ця сильнодіюча рослина. Адамс Гарлік Перлс не мають ні запаху ні смаку — капсульки легко заживати. Ще сьогодні купіть коробку у Вашій аптеці і переконайтесь, як вони Вам можуть допомогти. Будете вдоволені, що це зробили.

— Так, усе пропало. Поки він був живий, жила в ній віра. Віра в його здібності, спроможності як впливового члена партії, що носив за пазухою камінь, готувався завдати удару. Але йому завдали удару зненацька.

— Так, Насте Олексіївно, геніїв негусто. Одначе, невже ви думаєте, що я не можу продовжити, хоч іншими способами те, що обірвалося із загибеллю Василя Васильовича? За ці десять років я виріс. Це були роки нелюдської внутрішньої боротьби й роботи мислі. Я думав, головою розбивав мури і, смію сказати, опрацював концепцію, з якою можна стати до боротьби. Ви в це не вірите? Я опрацював конкретні способи...

— Я можу діяти лише в реальних плянах, — відповіла Настя Олексіївна. Вона задивилася у вікно, почала сама до себе говорити:

— Десять літ! Яка пустеля! Яка безплідна пустеля! А як хотілося, щоб тут жили щасливі люди! Відроджена нація... Звичайно, не в дусі Винниченкового "відродження"...

— Насте Олексіївно, — скрикнув я. — Ми почнемо боротьбу... Ми вдих... На життя і смерть. Так? Не треба розпачу. Ми в них у реєстрі на знищення. Так віддаймо ж своє життя якнайдорожче! Ви ж знаєте, що в мене ви єдина. Єдина людина, єдина жінка, єдина любов... Відтоді, як у вагоні, пам'ятаєте? Я не зайшов до вас у купе тоді... З вами ми зробимо багато. А що і як робити, я знаю. Більше мужности... Але кого я вчу мужности?

Десь далеко була очима Настя Олексіївна, але вручко обернулась.

Уста її склалися на вислови ніжних речей.

— Так. Де неминучість, там вибору немає. Ви

пам'ятаєте, носите в пам'яті той випадок у вагоні, ту першу таку невдалу зустріч? Ви мені одразу сподобались. Та що казати сподобались. Було щось глибше, зворушливе, фатальне. Я мало не плакала вранці, побачивши вас на валізі...

Раптом Настя Олексіївна зблідла. Уста їй замерли, вона вказала очима. Сусідка, ми знали, що працівниця в ГПУ, зайшла не спитавшись, поклати на стіл листа. Я миттю розірвав. Аракчєєв ставить на вибір: побачення в неї або в нього.

Ні, доля таки дуже огидно й жорстоко поводить мене з мною. Кілька хвилин тому я вірив у здійснення свого призначення й своєї мрії. Перешкода на дорозі до цієї жінки впала. Але впала тільки на те, щоб одразу здвинулася друга, в сто раз грізніша. Аракчєєв, що свого часу врятував її, і кажуть, за це володів нею, вимагає її для себе остаточно. Цей лист був таким стусаном у груди, що мені перетяв дихання. Хвилі тремтіння, гніву, розпачу, немов підземні поштовхи, гриміли в кімнаті. Я не володів собою. Загрожував убити напасника. Я говорив так стурбовано, що Настя Олексіївна не могла стримати сліз. Гаряче співчуття й нестримне бажання мене втішити кинуло її мені на груди. Вона втратила самоопанованість.

— Ще не пізно, я твоя...

Яка темна ця ніч була! Якесь полум'я впало мені на уста. Я не був приготовлений до такого зближення з нею в цю хвилину. Може з причин неприготованості на ранок після цієї шлюбної ночі ми були якісь безрадісні, з почуттям провини. Перед ким? — Перед Василем Васильовичем насамперед. Може саме тоді, як наші уста горіли, як наші серця гриміли, як наші пестоші ярили, Василь Васильович з кров'ю ковтнув останній подих...

Книга для всіх і про все

Повідомляємо українську громадськість в Канаді, що фірма "КРАЇНЬСЬКА КНИГА" одержала вже перший том "УКРАЇНЬСЬКОЇ РАДЯНЬСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ".

Енциклопедія — це наукове видання, що дає систематичне (за алфавітом або за темами) зведення знань. У ній знайдете всі потрібні вам довідки — з найрізноманітніших галузей знання.

Протягом 4 — 5 років буде видано 16 томів. Кожний том має 650 сторінок, близько 500 ілюстрацій, 20 ілюстрованих вклеюк. Кожний том у твердій полотняній оправі із золотими відтисками. Кожний том — великого розміру.

Ви знайдете в кожному томі довідки з різних галузей світової науки, техніки, культури. У кожному томі широко висвітлюється історія, географія, література та економіка України.

ЦІНА ОДНОГО ТОМА ТІЛЬКИ \$ 5.00.

**ДЛЯ ТИХ, ЩО ХОЧУТЬ МАТИ ВСІ ТОМИ
"УКРАЇНЬСЬКОЇ РАДЯНЬСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ"**

Хто купить перший том "Української Радянської Енциклопедії", повинен подбати, щоб мати всі дальші томи — весь комплект. Для цього ми пропонуємо зробити таке: щоб забезпечити собі всі томи, пришліть \$5.00 гарантії до "Української Книги", щоб вона могла вам регулярно посилати кожний том, як тільки він появиться з друку. Після того, як вийде останній 16-ий том, ви одержите його за ці гроші, які будуть у нас, як гарантія.

**U K R A I N S K A K N Y H A
962 Bloor St. W., Toronto 4, Ont., Canada.**

3. Зниження природнього приросту людности України в наслідок колоніального становища її в СРСР

I.

У передущій статті — “Наслідки колоніальної популяційної політики ЦК КПРС внаслідок СРСР” — ми проаналізували офіційні статистичні дані й наочно виявили колоніальну істоту демографічної національної політики проводу партії. Ця демографічна політика своїм гострим лезом спрямована в бік, нібито, союзних, а насправді — підкорених і поневолених неросійських народів СРСР, цієї більшовицької імперії. Але найдошкульніше, як ми бачили з цифрових показників тої статті, та політика ЦК КПРС б’є по народу українському, що є другим по величині народом СРСР. Та це й зрозуміло. Коли найбільший із супротивників буде подоланий, то дрібніші народи цього фальшивого союзу вже не матимуть ясної перспективи в боротьбі за своє звільнення.

Зручно асимілювавши поняття інтернаціоналізму з поняттям російського імперіалізму та шовінізму, ЦК КПРС намагається будь-що-будь зломити й ослабити життєву відпорну силу народів своєї імперії. Всіма засобами тотальної диктатури, а в тому числі політичним терором та масовим фізичним винищенням підбитих народів, кремлівське партійне керівництво намагається примусити ті неросійські народи або “добровільно” асимілюватися з росіянами і злитися з ними під замаскованою назвою “советського народу” (це — на зразок колишнього московського “царського народу”), або винародовитися й цілковито зникнути з лиця землі. І все це робиться в ім’я, нібито, комунізму й загально-людського щастя на землі.

У цій же статті ми розпочату аналізу офіційних статистичних даних продовжимо далі. Спробуємо проаналізувати показники про природній рух людности в окремих республіках СРСР. У тому, звичайно, обсязі, у якому дозволять нам оголошені вже статистичні відомості.

У московському статистичному збірникові — “Народное хозяйство СССР в 1958 г.” — це вже, либонь, вдруге після 26 років утаємничування подано відомості про кількість народжень, смертей та

природнього приросту на кожну тисячу людности СРСР. Ось які показники в 1958 р. мали, за цим збірником, п’ять країн з найвищим рівнем народжень та природнього приросту (див. табл. 1).

Таблиця 1.

На кожну тисячу осіб людности в 1958 році припадало:

Держави	Народжень	Смертей	Природнього приросту
СРСР	25,3	7,2	18,1
США	24,3	9,5	14,8
Австралія	22,6	8,5	14,1
Нідерлянди	21,2	7,5	13,7
Еспанія	21,8	8,7	13,1 і т. д.

Усього для порівняння з СРСР у цьому виданні взято 17 країн. Зроблено це з явною метою підкреслити, що СРСР має серед них найвищий рівень народжень та природнього приросту. Але разом з тим у цьому досить великому статистичному збірникові не дано абсолютно ніяких відомостей про рівень, народжень, смертей та природнього приросту у складових республіках самого Союзу. Дармащо за конституціями вони вважаються незалежними та суверенними. Даремно також шукали ми за цими відомостями окремо для РСФСР у спеціальному збірникові, що його видано для цієї республіки. Їх там також немає. А чергового статистич. збірника “Народное хозяйство Украинской РСР в 1958 році” і досі, либонь, не надруковано, бо за кордонами СРСР він не з’явився. Вже самий цей факт насторожив нас. Значить, щось тут негаразд. І це негаразд у складових республіках намагаються прикрити порівняннями пересічних показників, що їх вираховано для всього СРСР, з такими ж пересічними показниками, що їх взято з чужих країн.

На підставі аналізу даних статті М. Маркіна, начальника Статистичного Управління України, нам вже пощастило встановити, що Україна в 1958 р. на кожну тисячу осіб своєї людности мала:

народжень	21,3 особи,
смертей	6,9 особи,
природнього приросту	14,4 особи.

Як бачимо, ці показники дуже відрізняються від пересічних даних для цілого СРСР. Тож маючи їх поруч з даними табл. 1, ми легко можемо вирахувати, що року 1958 на кожну тисячу осіб людности в цілому СРСР народжень було на 18,8% більше, ніж в Україні. Так само можемо вирахувати, що природнього приросту теж на кожну тисячу людности в цілому СРСР, порівняно з Україною, було більше на 25,7%. Це свідчить, що між окремими складовими республіками у справі природнього приросту людности існує велика відмінність. І що ця відмінність є для України негативною, через це її й замасковують.

Проте у пересічні показники для цілого СРСР,

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.

Передплата на рік:

Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.,

Австралія й Англія — 20 шіл.

Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австралії — 2 шіл.

Замовлення і все листування слати на адресу “Нових Днів”.

що з ними ми робили тут порівняння, входять як складові елементи показники для України. Тому спробуємо вилучити окремо РРФСР та інші республіки із загальних показників для всього Союзу і порівняти їх з показниками для України. Математичними вирахуваннями здобуємо таку цифрову картину. (Див. табл. 2).

Таблиця 2.

Природний рух людности в складових республіках та в цілому СРСР за 1958 р.

1. Кількість осіб на кожну тисячу людности:

Республіки	Народжень	Смертей	Природного приросту
Україна	21,3	6,9	14,4
РРФСР та інші республіки	26,3	7,3	19,0
СССР в цілому	25,3	7,2	18,1

2. Те саме у % до України:

Республіки	Народжень	Смертей	Природного приросту
Україна	100	100	100
РРФСР та інші республіки	123,5	105,8	131,9
СРСР в цілому	118,8	104,3	125,7

Дані цієї табл. 2 показують, що в РРФСР та в інших республіках Союзу народжень було **на 23,5% більше**, ніж в Україні, а природного приросту — **на 31,9% більше**, ніж в Україні. На жаль, ми не маємо ще зараз змоги відокремити в цих даних інші неросійські республіки від РРФСР. Можемо тільки сказати, що співвідношення між людністю РРФСР (117.494 тис.) та людністю інших неросійських республік (49.439 тис.) в 1958 р. було таке: 70% і 30%.

II.

Відомо, що всі прояви життя в СРСР протягом більше трьох десятиріч систематично й неухильно плянує ЦК КПРС. Для цього встановлюються контрольні числа і намічаються заходи, які мають забезпечити виконання тих контрольних чисел. Одним із складових елементів цих контрольних чисел п'ятирічок розвитку народного господарства (а тепер — семирічки) є — **людська робоча сила**. Тож планування приросту людности для ЦК КПРС є дуже важливим моментом, хоча ці відомості та відповідні заходи для здійснення цього планування й не оголошуються.

Відомо також, що ЦК КПРС намагається тримати Україну в стані колоніального додатку до РРФСР. Україна має постачати для РРФСР переважно в сирому вигляді різноманітні продукти сільськогосподарства та здобувної промисловости: кам'яний вугілля, газ, різні руди тощо. Та ще має Україна постачати для промисловости РРФСР напівфабрикати: чавун, залізо, крицю тощо. І хоча Україна має найпотужнішу в СРСР залізо-рудну та енергетичну базу (кам'яний вугілля, газ тощо), ЦК КПРС не дає їй відповідних капіталовкладань для розвитку на її території металообробної й машинобудівельної промисловости. А ці галузі проми-

слового виробництва дають робітникам найбільші заробітки і разом з тим zatrudнюють у собі найбільшу кількість робочої сили. Так, наприклад, у 1955 р. із усієї кількості промислових робітників і службовців цілого СРСР (17.367.000) в металообробній і машинобудівельній промисловості працювало — 5.384.000, або 31% всієї кількості робітників і службовців СРСР з тих, що працювали у фабрично-промислових закладах. А як же ця кількість (5.384.000) розподілялася по основних республіках? Об'єктивну відповідь на це дають наступні числа. Року 1955 в металообробній та машинобудівельній промисловості СРСР працювало робітників і службовців: 1) в РРФСР — 4.027.000 осіб, або 74,7% всесоюзної кількості і **на 18,2% більше** за питому вагу людности РРФСР в Союзі; 2) в Україні — 849.000 осіб, або 15,8%, що становить **на 4,5% менше** за питому вагу її людности в Союзі; 3) в інших неросійських республіках — 512.000 осіб, або 9,5%, що становить на 13,7% менше питомої ваги їхньої людности в Союзі. Щоправда, величезна більшість цих інших неросійських республік працює на залізній сировині, що її одержує з України, бо не має власних залізо-рудних та вугільних покладів."

Тут ми порівняли кількість робітників і службовців у металообробній та машинобудівельній промисловості республік в 1955 р. з питомою вагою людности цих республік (за даними 1956 р.). А тепер, щоб здобути цілком ясний образ становища, порівняймо з питомою вагою залізної руди, що її було видобуто в цих республіках.

Таблиця 3.

Року 1955 було видобуто залізної руди.

Республіки	Тисяч тонн	У % до СРСР
Україна	39.948	55,6
РРФСР	30.859	43,0
Інші республіки	1.055	1,4
СРСР	71.862	100

Із порівняння усіх поданих тут числових даних можна побачити, що в 1955 р. РРФСР мала робітників і службовців у своїй металообробній та машинобудівельній промисловості **на 31,7% більше** за питому вагу видобутої на її території залізної руди. Україна ж у своїй металообробній та машинобудівельній промисловості мала робітників і службовців **на 39,8 менше** за питому вагу видобутої на її території залізної руди. Все це є наслідок того, що за плянами ЦК КПРС значна частина руди, значна частина витошеного чавуну і, нарешті, значна частина криці й прокату заліза вивозиться як півфабрикат для дальшої промислової переробки до РРФСР, а частково до інших складових республік і до сателітних держав."

Отож, тримання України у цій **найважливішій** для неї галузі промислового виробництва на становищі колоніального додатку до РРФСР — цілком ясне. Академік А. А. Арзуманян, директор Інституту світової економіки та міжнародних зносин СРСР, писав:

"Империалисты то и дело твердят о том, что они пекутся об интересах колоний. Но почему им не развивать там тяжелую промышленность? Ведь кому не известно, что **стать на ноги мо-**

жет господарство тільки той країни, яка має металургічну промисловість, машинобудівництво, паливну промисловість і т. д.

Імперіалісти лише вогнем бояться розвитку в колоніях важкої промисловості, так як це значило б створити собі конкурента, лишити себе сировину. Імперіалісти прагнуть унеможливити відсталість колоніальних країн. Їх господарству вони надають односторонній, уродливий характер, щоб вечно держати ці країни у себе на привязі. Незважаючи на багаті природні можливості і наявність великої кількості робочих рук, ці слаборозвинуті країни втрачають жалке існування.

.... Вони (імперіалісти — ДС) віддають перевагу розвитку (у своїх колоніях — ДС) лише тих галузей, які дають сировину — нафту, мідь, олово, свинець і інше. Імперіалізм перетворює колоніальні країни в придаток до господарства того чи іншого імперіалістичного державства".

Так пише академік Арзуманян про капіталістичні імперіалісти. Але з поданого вище прикладу з найважливішою для України металургією та машинобудівною промисловістю наочно видно, що й більшовицькі імперіалісти йдуть тим же шляхом визиску своєї колонії, шляхом всього гальмування її розвитку.

III.

Очевидно, у зв'язку з усім зазначеним вище перебуває й планування органами ЦК КПРС природного приросту населення України, де штучно (в інтересах РРФСР) гальмується розвиток працюючої металургічної й машинобудівної промисловості.

Як можна побачити із числових показників табл. 2, Україна планується заходами ЦК КПРС поставлена тепер в Союзі у найгірші умови щодо можливостей природного приросту населення. А Україна ж до встановлення диктатури ЦК КПРС і до запровадження п'ятирічок мала природний приріст населення ні в якій мірі не нижчий за етнографічну Росію, а навіть більший, так, перед початком п'ятирічок, на кожну тисячу осіб населення України природний приріст становив:¹⁰

У 1925 р. — 23,5 осіб,
У 1926 р. — 24,0 осіб,
У 1927 р. — 22,5 осіб.

А тепер, як ми вже бачили з даних за 1958 р., в Україні природний приріст становить лише 14,4 особи на тисячу, досягаючи тільки 61,8% середнього рівня за 1925 — 1927 рр.

На жаль, зараз ми ще не можемо повністю виявити усіх заходів ЦК КПРС, якими він "регулює" природний приріст населення в Україні. Потрібні для цього дані старанно приховуються. Отож, ця справа потребує ще пильного й морочливого збирання та нагромадження потрібних матеріалів та дослідження їх. Проте ми все ж і зараз можемо вже покликатися на низку господарських факторів, які безперечно впливають на зниження природного при-

росту населення в Україні і які цілком залежать від тих чи тих планувальних заходів ЦК КПРС.

Добре відомо, що кількість народжень і смертей перебуває в тісній залежності від стану матеріальної забезпеченості населення країни. У старі часи в колишній царській Росії кількість народжень збільшувалася після гарних врожаїв сільсько-господарських продуктів і зменшувалася після поганих врожаїв. Та тепер врожаї цих сільсько-господарських продуктів і життєвий рівень не тільки міської, а й сільської населеності залежить в основному від того, скільки державна влада дає їй платні-заробітку чи то у вигляді грошової винагороди, чи то у вигляді натурального постачання. Та якраз цих відомостей у теперішніх статистичних довідниках, що надходять з СРСР, — немає. Немає відомостей про щорічні фонди виплаченої заробітної платні робітникам і службовцям. Немає відомостей і про кількість виданих колгоспникам продуктів тощо. Тому далі ми розглянемо лише офіційні статистичні відомості: 1) про роздрібний товарообіг, 2) про вклади до ощадних кас, 3) про введення в користування нових житлоплощ, 4) про кредитування населення. Рівень показників про ці явища господарського життя країни перебуває у тісному зв'язку з життєвим рівнем населення. Але ми розглядатимемо їх обов'язково у порівняльному співвідношенні між основними складовими республіками. Справа в тому, що без такого порівняння з РРФСР не можна зрозуміти істоти того чи того процесу, не можна правильно оцінити його тенденції.

1. Роздрібний товарообіг з громадським харчуванням. Височінь роздрібно-товарообігу з громадським харчуванням перебуває у найтіснішій залежності від ступеню матеріальної забезпеченості населення та від її купівельної спроможності. Більш менш докладно ми проаналізували доступні нам офіційні відомості про цей роздрібний товарообіг з громадським харчуванням у спеціальній праці.¹¹ Тому тут зупинимося над цим питанням лише коротко, подавши зведені дані за 1950 — 58 рр. (див. табл. 4).

Таблиця 4.

Роздрібний товарообіг з громадським харчуванням за 9 років (1950 — 1958) у цінах відповідних років з охопленням державних та кооперативних торговельних закладів."

Респуб.	Загальна сума у мільяр. крб.	У тому числі на одиницю населення: У крб.	
		У % до України	
Україна	719,4	17.719	100
РРФСР	2.823,9	24.946	140,8

Подані в табл. 4 цифрові дані про грошові розміри роздрібно-товарообігу в РРФСР та в Україні якнайкраще виявляють дійсне порівняльне становище в цих двох найбільших республіках Союзу. З них ясно видно, що за всі ці 9 років (1950 — 1958) роздрібний товарообіг із громадським харчуванням в розрахунку на одиницю населення був в РРФСР на 40,8% вищий, ніж в Україні. А це говорить, що в цілому й життєвий рівень населення

в РРФСР пересічно мав бути на якихось 40,8% вищий за життєвий рівень людности України.

2. Суми вкладів людности СРСР до ощадкас. На 1. I. 1951 р. сума лишків збережень в ощадних касах в цілому СРСР сягала 18.530 млн. крб. А через 9 років, на 1. I. 1959 р., ця сума лишків досягала

Таблиця 5.

Питома вага сум вкладів людности СРСР до ощадкас (у %%).
За даними лишків на початок кожного року."

Назви показників	На поч. року	РРФСР	Україна	Інші респ.	СРСР
1. Питома вага людности респ. за даними 1956 р.:		56,2	20,3	23,5	100
2. Питома вага вкладів: На 1, I. 1951		72,5	14,8	12,7	100
" " 1952		73,9	13,7	12,4	100
" " 1953		74,0	13,7	12,3	100
" " 1954		72,0	15,2	12,8	100
" " 1955		72,0	14,9	13,1	100
" " 1956		71,4	15,4	13,2	100
" " 1957		70,4	16,3	13,2	100
" " 1958		67,3	?	?	100
" " 1959		67,3	?	?	100
3. Питома вага людности респ. за дан. на 1, I. 1959 р.:		56,3	20,0	23,7	100

Питома вага вкладів людности неросійських республік за 9 років збільшилися на 5,2%, піднісшись з 27,5% до 32,7%. Проте, як бачимо, вона на 1. I. 1959 р. не досягла ще рівня питомої ваги людности цих республік в Союзі на цілих 11%. Так само за ці 9 років питома вага вкладів до ощадкас людности РРФСР збільшилася з 13.441 млн. карб. на 1. I. 1951 р. до 58.672 млн. крб. на 1. I. 1959, себто — більш як у чотири рази. Проте питома вага в Союзі вкладів людности РРФСР зменшилася з 72,5% до 67,3%, або на 5,2%. Але навіть за цих умов вона лишилася вищою на 11% проти питомої ваги людности РРФСР в Союзі.

Це ясно говорить, що побутово-економічні умови життя неросійських народів були протягом цього періоду **значно гірші** за такі ж умови життя народу російського. Та особливо яскраво виявиться це, коли ми для наочности порівняння вирахуємо пересічний лишок вкладів на одну особу людности (див. табл. 6).

Таблиця 6.

Пересічний за сім років (1951 — 1967) лишок збережень в ощадкасах на початок року."

Респуб.	Пересіч. лишок вкладів у млн. крб.	У т. числі на один. людн. в карб.	у % до України
Україна	5.879,0	144,8	100
РРФСР	27.863,9	246,1	170

З цього бачимо, що, з розрахунку на одну особу людности, в РРФСР пересічна сума заоща-

Увага! Доводимо до відома наших читачів, що наше видавництво приступило до перевидання другої мовознавчої праці:

О. Синявський

"НОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ"
В-во "Нові Дні"

87.186 млн. крб., себто — збільшилася у 4,7 раза. Це збільшення вкладів на збереження відбувалося в якійсь мірі по всіх складових республіках, і разом з тим дещо змінювалася й питома вага вкладів окремих республік. Наочно ілюструють цей процес показники табл. 5.

днів в ощадних касах була **на 70% більша**, ніж в Україні. А це також свідчить, що побутово-економічні умови життя людности РРФСР були на багато кращі, ніж умови життя людности України.

3. Показники житлового будівництва. Житлова тіснота — дуже важливий показник незадовільних умов життя людности. На жаль, офіційна статистика не оголосила вичерпних даних у цій справі, хоча вона й має їх. Знаємо тільки, що житлова скрута, яка існувала перед Другою світовою війною, непомірно збільшилася після війни. І особливо збільшилася вона в Україні. Як відомо, Сталін у лютому 1944 р. в Ялті розповідав Рузвельтові про виняткову й страшну руйнацію України під час війни.¹⁶ Тепер це підкріплено ще й цифровими даними. За підрахунками органів влади, народне господарство і господарства окремих громадян СРСР за період війни мали втрат у цінах 1941 р. на суму 679 мільярдів крб. Між республіками ця сума розподілялася так (див. табл. 7):

Таблиця 7.

Втрати державного господарства і господарств окремих громадян СРСР за час 1941 — 1944 рр."

Республіки	Мільярдів карб.	у % до підсумку у цінах 1941 р.
РРФСР	255	37,6
Україна	285	42,0
Білорусія, Латвія, Литва, Естонія та Молдавія	139	20,4
Разом втрат	679	100

Отож, на частку України припало 42% усіх воєнних втрат, а на РРФСР, хоча вона значно більша за Україну, тільки 37,6% їх. Тепер гляньмо на показники житлового будівництва за 13 років, 1946 — 1958. На жаль, ці офіційні відомості про житлове будівництво дуже загальні і не розподілені між містом і селом. Ось вони у зведеному вигляді для трьох груп республік із додатком наших відсоткових вирахувань.

Табл. 8. Віддано для користування нових житлових будинків за 1946-1958 рр.¹⁷

Назви покази.	Житлоплоща		На ск. % % більше (+) чи менше (-) порівн.	
	Мли. М²	У % до СРСР	З питомою вагою люди.	З питом. ваг. втрат
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Таблиця 8.				
РРФСР	270,0	64,5	+8,2	+26,9
Україна	70,2	16,8	-3,2	-25,2
Білорусія, Латвія, Литва, Естонія та Молдавія	23,1	5,5	-2,6	-14,9
Інші нерос. рес.	55,4	13,2	-2,4	+13,2
СРСР	418,7	100	0	0

2. Держ. й кооп. (без колгосп. та міськ. людности)

РРФСР	203,5	67,8	+11,5	+30,2
Україна	47,0	15,7	-4,3	-26,3
Білорусія, Латвія, Литва, Естонія та Молдавія	15,8	5,3	-2,8	-15,1
Інші неросійські республіки	33,7	11,2	-4,4	+11,2
СРСР	300,0	100	0	0
СРСР	300,0	100	0	0

Як свідчать цифрові показники табл. 8 у справі введення в користування нових житлових площ за 1946 — 1958 рр. Україна перебувала серед поданих тут груп республік у **найгіршому** становищі. І навпаки — РРФСР перебувала в **найкращому** становищі, порівняно з поданими групами республік. Це видно з гр. 4, у якій відсотковий розподіл житлоплощі порівнюється з питомою вагою людности цих груп республік в Союзі. А ще яскравіше це видно з гр. 5, де відсотковий розподіл порівнюється з питомою вагою матеріальних втрат республік під час війни.

Розрахувавши далі на одиницю людности України й РРФСР кількість квадратних метрів житлоплощі, введеної в користування, ми здобудемо таку цифрову ілюстрацію (див. табл. 9).

Таблиця 9.

Віддано в 1946 — 1958 рр. в користування нові житлоплощі з розрахунку на одну особу людности. Назви показників Квад. м. у % до України

1. Державними й кооп. орган. (без колгос.) та міською людністю:

Україна	1,68	100
РРФСР	2,30	136,9

2. Держ. та коопер. організаціями (без колг. та міськ. людности):

Україна	1,12	100
РРФСР	1,73	154,5

Із цифрових показників табл. 9 бачимо, що з **НОВІ ДНІ, ГРУДЕНЬ, 1960**

розрахунку на одну особу людности в 1946 — 1958 рр. в РРФСР житлової площі було приготовлено для користування **більше ніж в Україні, на 36,9%**. А як взяти житлоплощу підготовану самими лише державними й кооперативними організаціями (без міської людности), то в РРФСР буде більше за Україну на 54,5%. Все це в той час, коли людність України (41.893.000) порівняно з людністю РРФСР (17.494.000) є менша на 64,3%, а її матеріальні втрати за час війни були більші за такі ж втрати в РРФСР на 11,8%. І це також у той час, коли витрати на житлове будівництво робляться із **спільної** державної скарбниці. А спільність фінансових засобів усіх республік у свій час виправдувалася потребою максимально **рівномірного** й справедливого задоволення потреб усіх народів СРСР.

4. Державне кредитування міської й сільської людности. У московській публікації ця ділянка господарського життя характеризується тільки лишками позичок на кінець року. Зведемо ці відомості за останній рік у згущену таблицю та вирахуємо пересічну суму лишків позичок на одиницю людности і ми здобудемо таку теж не менш яскраву картину для трьох основних груп республік СРСР (табл. 10).

Таблиця 10.

Державне кредитування міської й сільської людности СРСР. Лишок позичок на 1. І. 1959 р.¹⁸

Назви республ.	Всього лишків мли. крб.	Крб. з роз. рахунку на 1 особ. люди	У % до СРСР	У % до СРСР
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
РРФСР	4.715,5	40,13	101,1	129,0
Україна	1.303,4	31,11	78,4	100
Ін. респуб.	2.264,2	45,80	115,4	147,2
СРСР	8.283,1	39,70	100	—

У т. ч. Україна і всі нерос. республіки

республіки	3.567,6	39,06	98,4	
------------	---------	-------	------	--

Показники табл. 10 виявляють, що Україна (41.893 тис. людности), хоча вона матеріально **найбільше** втратила під час Другої світової війни (див. табл. 7), поставлена політикою ЦК КПРС в **найгірші** умови щодо державного кредитування її людности. Із поданих тут трьох груп республік України (див. гр. 4) мала на 1. І. 1959 р. **найменшу** пересічну суму лишків позичок, а саме — на 21,6% меншу за пересічну для цілого СРСР. Інші ж дві групи республік мали рівень лишків позичок вищий за пересічного показника для СРСР, а саме: РРФСР (117.494 тис. людности) мала на 1.1% вищий, а інші неросійські республіки СРСР (49.439 тис. людности) — на 15,4% вищий (див. гр. 4).

Та ще яскравішою стане картина, коли ми глянемо на показники гр. 5. Із них видно, що на 1. І. 59 лишків позичок пересічно на одну особу людности в порівнянні з Україною РРФСР мала **на 29%**

більше, а інші неросійські республіки навіть на 47,2% більше. Проте уважно вдивившись в цифрові показники табл. 10, ми зрозуміємо, що іншим неросійським республікам вищий за пересічний для цілого Союзу і навіть вищий за РРФСР рівень позичок дано плянувальниками ЦК КПРС виключно за рахунок недодання їх людності України. Адже коли взяти Україну разом з усіма іншими неросійськими республіками (91.332 тис. людности), то всі вони разом матимуть на одиницю людности — 39 крб. 06 коп., або на 1,6% менше за пересічного показника на одиницю людности цілого СРСР (39 крб. 70 коп.), і на 2,7% меншу за пересічного показника для РРФСР (40 крб. 13 коп.). Це явище “щедрости” ЦК КПРС відносно інших неросійських республік за рахунок України ми вже спостерігали і в інших випадках.¹⁰ Очевидно тут діє староримське імперіялістичне гасло — “Діли й пануй”, без будь-яких матеріальних втрат з боку РРФСР, допомагати іншим республікам. Адже лишок позичок пересічно на одиницю людности РРФСР є всеж на 3% вищий за такого ж пересічного показника для всіх республік неросійських народів, взятих разом.

IV.

Зробімо тепер короткий підсумок аналізу офіційних економічних даних. Роздрібний товарообіг з громадським харчуванням за 9 років (1950 — 1958) у розрахунку на одну особу людности був у РРФСР більший на 40,8% супроти України. Лишки збережень в ошадних касах пересічно за 7 років (1951 — 1957) у розрахунку на одну особу людности були в РРФСР більші на 70%, ніж в Україні. Передача в користування нових житлових площ з розрахунку на одну особу людности за 13 років (1946 — 1958) була в РРФСР більша, ніж в Україні, на 36,9%, як брати все будівництво разом із приватним міським, і на 54,5% більше, як взяти лише державне й кооперативне будівництво. Кредитування міської й сільської людности (судячи на підставі лишків позичок на 1. I. 1959 р.) у розрахунку на одну особу людности було в РРФСР на 29,0% вище, ніж в Україні.

Ці важливі економічні показники незаперечно свідчать, що життєвий рівень людности РРФСР сплянований ЦК КПРС пересічно не менш як на 40,8% вищим, ніж в Україні. Ясно, що це не могло не відбитися на природньому прирості людности. І цей природній приріст в РРФСР, як ми бачили, є не менш як на 31,9% вищий за такий же приріст в Україні. (Див. табл. 2).

Проаналізовані тут чотири моменти громадсько-економічного життя не вичерпують, звичайно, усіх плянових заходів старанно розробленої, складної і разом з тим добре замаскованої колоніальної системи ЦК КПРС. Це лише частка їх, яку пощастило знайти й документально висвітлити за даних умов стону офіційних статистичних відомостей.

Але крім сплянування економічних заходів на зчищення природнього приросту людности в Україні (як і по інших неросійських республіках), ЦК КПРС використовує й засоби психологічного діяння. Безупинний неціально-політичний терор в різних його проявах тримає значну кількість людности неросійських республік, а найбільше, мабуть,

України, у постійному неспокої й недовірі за своє майбутнє. Цього національно-політичного терору в СРСР не зазнає лише одна російська національність, якій ЦК КПРС дозволив не хворіти на “буржуазний націоналізм” і не мати за нього ніяких кар. Так виглядає проголошена російськими більшовиками рівність націй в СРСР у світлі офіційних цифрових даних.

¹ Problems of the Peoples of the USSR, No. 8, 1960; “Нові Дні”, ч. 130, 1960.

² Народное хозяйство СССР в 1958 г. Центральное Статистическое Управление СССР. Москва, 1959, ст. 32-34.

³ Народное хозяйство РСФСР в 1958 г. ЦСУ РСФСР, Москва, 1959.

⁴ Надрукована в журн. “Комуніст України” ч. 7, 1959, ст. 52-55: “Перші підсумки перепису населення Української РСР”.

⁵ Див. про це докладно у нашій статті в журн. “Вільна Україна” (Детройт, США), ч. 27 за 1960.

⁶ Докладно про все це див. нашу брошуру: “Політика ЦК КПРС у плянуванні розвитку промисловості та промислових кадрів на Україні”, 1960. В-во “Пролог”.

⁷ Там же.

⁸ Див. там же.

⁹ А. Арзуманян: Что такое империализм. Госполитиздат, Москва, 1954, ст. 41-42, підкреслення наше.

¹⁰ Див. докладніше: Д. Соловей “Голгота України”, Вінніпег, 1953, ст. 208.

¹¹ Див. а) Дм. Соловей: Вияв наслідків політики колоніалізму ЦК КПРС за допомогою статистичних даних про роздрібний товарообіг України. Журн. “Вільна Україна” (Детройт, США) ч. 18 за 1958 р. і окрема відбитка.

б) D. Solovey: Exploitation of the Ukraine as illustrated by Data on Retail Commodity Turnover. (“Ukrainian Review” No. 8, Munich, 1959, pp. 69-77).

¹² Загальну суму роздрібного товарообігу вираховано за: а) Народн. хозяйство СССР в 1956 г., стор. 224; б) Народное хозяйство СССР в 1958 г., ст. 716. При розрахунку на одиницю людности кількість всієї людности взято за даними 1956 року.

¹³ Вираховано на підставі абсолютних даних таких джерел: а) за 1950-1956 рр.: Народное хозяйство СССР в 1956 г., ст. 282; б) за 1957-1958 рр.: Народное хозяйство СССР в 1958 г., ст. 915 і Народное хозяйство РСФСР в 1958 г., ст. 435.

¹⁴ Вираховано за: Народное хозяйство СССР в 1956 г., ст. 282.

¹⁵ Див.: Д. Ф. Соловей: Україна в системі советського колоніалізму. (The Ukraine in the Soviet Colonial Network), Munich, 1959, pp. 136-137.

¹⁶ Там же, ст. 137.

¹⁷ Складено за публікацією: Народное хозяйство СССР в 1958 г., ст. 637-639.

¹⁸ Складено за: Народное хозяйство СССР в 1958 г., ст. 910-911.

¹⁹ Див. нашу статтю “Про деякі прояви колоніалізму в СРСР”, пп. 4 і 6 про вищі й технічні школи та про науково-дослідні установи (“Problems of the Peoples of the USSR”, No. 7, 1960), “Нові Дні”, ч. 130, 1960.

Перевір сам себе: що ти зробив для вшанування пам’яті Тараса Шевченка з нагоди століття з дня його смерті?

Що ти і твоя організація плянуєте зробити з нагоди цих святкувань?

Робота над розвитком мови дітей 2-ох років

Р. АЙЗИКОВИЧ

На численні прохання наших читачів, друкуємо, починаючи з цього числа, кілька статей на виховні теми. Не маючи на еміграції висококваліфікованих фахівців з цієї ділянки, передруковуємо ці матеріали з київського журналу "Дошкільне Виховання". Сподіваємось, що багатьом нашим батькам, а особливо матерям, вони стануть великою допомогою у формуванні мови їх дітей, що дуже важливе взагалі, а тим більше в чужому оточенні.

Не маємо також сумніву, що ці статті будуть корисні навіть тим читачам, які не мають дітей, бо вони піднімуть їх загальний культурний рівень.

РЕДАКЦІЯ

Розвиток мови дітей у ранньому віці є важливим завданням виховання, тому що мова нерозривно пов'язана з розвитком всіх психічних функцій (сприйняття, пам'ять, мислення) і є основою цілеспрямованої діяльності й поведінки дитини.

Особливе завдання має своєчасний розвиток мови на 2-му році життя. Ще І. М. Сеченов вказував на важливість періоду, коли відбувається перехід від предметного мислення до словесного. У світі сучасних досліджень (Н. І. Красногорський, М. М. Кольцова, Г. Я. Розенгардт) період, коли формуються зв'язки між першою та другою сигнальними системами і починають утворюватися складні взаємодії між ними, припадає на кінець 1-го і на 2-й рік життя.

Розвиток мови здійснюється під впливом оточуючого середовища і перш за все за активним впливом дорослих, які виховують у дитини з наймолодшого віку вміння прислухатися і сприймати звуки мови, вчать розуміти мову оточуючих і самостійно говорити.

У більшості ясел і ясел-садків працівники добре усвідомлюють важливість своєчасного розвитку мови дітей шляхом частого спілкування з ними і проведення спеціальних занять.

Проте, застосовуючи різні методи, вихователі не завжди враховують провідні етапи розвитку дитини і особливості групового виховання, в результаті чого у дітей часто помічається відставання в розвитку мови або нерівномірний розвиток різних її сторін — розуміння, наслідування і власної мови. Так, спостереження дітей, проведені в яслах м. Києва, показали, що у дітей 2-го року життя поряд з хорошим розумінням мови відмічається слабе наслідування і уповільнений темп розвитку власної мови. Зрушення в розвитку власної мови у вигляді збільшення словника і появи коротких речень з 2-х слів настає із запізненням, не в 2-й половині 2-го року життя, а наприкінці 2-го або тільки в першій чверті 3-го року життя.

Заняття, які проводяться з дітьми, спрямовані, головним чином, на розвиток розуміння мови і в значно меншій мірі на розвиток наслідування і власної мови. Зовсім не докладають зусиль, щоб викликати наслідування і мовну активність у дітей мовчазних, у яких відстає мова. Тоді як для своє-

часного розвитку мови дітей 2-го року життя найважливішим є розвиток розуміння, наслідування, а головне стимулювання власної, активної мови.

Розуміння мови у дітей на початку 2-го року життя ще обмежене, воно виявляється в тому, що дитина на основі розученого раніше відшукування предметів на питання "де те-то?" — шукає, показує і приносить знайомі предмети та іграшки.

Дитина розуміє і охоче виконує нескладні доручення за умови, що вони даються в добре відомій ситуації. Дитина, наприклад, розуміє і легко виконує доручення "відсунь", якщо слово стосується стільця, який треба відсунути перед годуванням, щоб сісти за стіл. Та ж сама дитина не розуміє і не виконує доручення, якщо їй говорять "відсунь диванчик", щоб дістати м'яча.

Це вказує на те, що діти ще не узагальнюють слова, що воно для них просто назва певного предмета або дії.

Діти починають краще розуміти, а також розрізняти й узагальнювати слова після 1 р. 3 м. — 1 р. 5 м., якщо своєчасно з початку 2-го року в цьому напрямку з ними проводиться відповідна робота.

Конечна умова для розуміння мови на 2-му році життя — це постійне співпадання безпосередніх подразників із словом, яке їх означає. Тому вихователька повинна називати предмет у той момент, коли увага дитини зосереджена на ньому, а дію — в той час, коли дитина або сама вихователька її виконує.

Особливо сприятливі умови для розвитку розуміння мови створюють при проведенні режимних процесів (годування, укладання спати, умивання). При цьому дорослий має нагоду спілкуватися безпосередньо з кожною дитиною, а часте повторення слів, які означають предмети і дії в однакових умовах — сприяють кращому засвоєнню.

Цим пояснюються, що вже на початку 2-го року життя діти добре розуміють і запам'ятовують такі слова, як каша, кисіль, суп, ложка, спати, їсти.

Дитину приваблює й радує все живе, все, що рухається, звучить, тому вона швидко навчається розуміти такі слова, як, наприклад, кішка, собачка, пташка, автомобіль.

Не слід чекати, щоб інтерес до предметів або іграшок у дітей виникав сам по собі, а необхідно активно його викликати. Дитина не залишається байдужою навіть до звичних іграшок, якщо вихователька, наприклад, підкине м'яча або починає танцювати з лялькою. При цьому створюється зручний момент, щоб назвати ці предмети.

Допомагає зацікавити і зосередити увагу дитини засіб, коли дорослий показує, а потім раптово ховає іграшку і знову її показує. Це незмінно інтригує дітей і викликає радісні вигукі звуконаслідування. Крім того хованням і показуванням іграшки досягається багаторазове повторення.

Спостереження показують, що у віці від 1 р. до 1 р. 2 м. — 1 р. 3 м., щоб полегшити зв'язуван-

ня нового слова з предметом або дією, необхідно завжди однаково називати його і постійно давати певну іграшку або предмет. Треба прагнути, щоб при заучуванні 2-ох назов предметів значно відрізнялись один від одного за розміром і кольором.

Утруднює розумчвання слова подача дітям однокольорних гумових іграшок, коли, наприклад, одну з них називають "киця", а іншу "собачка", діти не вміють відрізнити їх і не запам'ятовують слова.

Після того, як дитина навчилася зв'язувати слово з певним предметом, треба підводити її до узагальнення слова.

Для цього в іграх з дітьми використовують однакові за змістом предмети, які відрізняються один від одного кольором або розміром, показують зелену, жовту, синю, велику або маленьку качечку, або пропонують провести однакові дії з різними іграшками (нагодуй качечку, нагодуй ведмедика, нагодуй ляльку та ін.).

Полегшується розуміння, якщо дитина не просто споглядає предмети, а діє ними.

Можна використати для цього гру "Ховання іграшок". Дорослий спочатку показує, обіграє і називає декілька іграшок, а потім "ховає" їх на очах у дітей, тобто ставить на стільчики, диванчик 4-5 іграшок і пропонує дітям знайти, наприклад, курочку і нагодувати її, знайти чашку і попити з неї.

Зрозуміло, і самі дії, і форма поводження дорослого з дітьми повинні бути різними. На початку 2-го року життя дитини дорослий називає і пропонує виконати нескладні дії в грі, допомагаючи дитині тим, що робить ці дії ручками дитини, а також створює обстановку, яка б спонукала до таких дій. Наприклад, на слово "поклади кульку" підставляє коробочку, мішечок.

Пізніше, у віці 1 р. 3 м., дитина може виконати такі ж дії сама, коли дорослий називає і одночасно їх показує. Дитина, наприклад, прислухаючись до слова дорослого, виконує дії: "заколихай", "нагодуй", "загорни", "посади" та ін. з будь-якою названою або показаною іграшкою. Коли дитині мине вже півтора року, то вона може виконувати такі дії за пропозицією дорослого без попереднього показу, але за наявності знайомих іграшок. До кінця другого року життя дорослий спонукає дітей до виконання нескладних дій з іграшками, які дитина повинна принести за вказівкою дорослого з іншої кімнати або знайти в шафі серед інших іграшок.

Виконання дій з іграшками за словом дорослого полегшує розуміння таких слів, як дай, поклади, накрій, покажи, на які, природно, нарощуються інші слова, що показують що саме принести, що дати. Це значно розширює запас слів, які діти розуміють.

Поряд з розвитком розуміння мови необхідно викликати у дитини наслідування і примушувати її саму говорити.

Розвиток наслідування тісно пов'язаний з розвитком мовного слуху дитини. Найважливіша функція людського слуху — це сприйняття мови.

Діти в кінці 1-го і навіть в першій чверті 2-го року життя ще не уловлюють багатьох слів, тому

що розрізняють ще не всі слова, а лише ті, що значно відрізняються за звучанням.

Уміння різніти звуки формується одночасно з розвитком лепету. Тому треба створювати сприятливі умови для того, щоб дитина могла чути звуки власного лепету і звернену до неї мову дорослого. Необхідно велику увагу приділити боротьбі з шумом у групі. Цьому допомагає чіткий режим, при якому години неспання молодшої (1 р. — 1 р. 6 м.) і старшої (1 р. 6 м. — 1 р. 8 м.) підгруп не співпадають.

Дорослі повинні зміцнювати, підтримувати лепет, проводячи спеціальне "перегукування" звуками, яке полягає в тому, що дорослий, почувши лепет дитини, відгукується на нього, після чого в таке перегукування звуками включаються і інші діти.

Звуконаслідування у дітей у першій половині 2-го року життя найчастіше виникають, коли діти зацікавлено спостерігають, що-небудь або витворюють самі дії і одночасно чують звуки, доступні для наслідування. Так, наприклад, виразно вимовлений дорослим звук "ту-ту" при запусканні заводного іграшкового автомобіля, звук "дзін-дзін" при звучанні дзвіночка або "тук-тук" при постукуванні іграшками обов'язково викликає звуконаслідування.

Викликають наслідування різні ігри-потішки — "Ладусі", "Сорока", "Коза-дереза", "Ку-ку".

Щоб вправляти артикуляцію і викликати потребу користуватися звуками або словом при спілкуванні з дорослими і дітьми, необхідно активно спонукати і заохочувати дітей до звуконаслідування.

Для цього в першому півріччі 2-го року життя дитини дорослий, розмовляючи з нею, супроводжує слова відповідними звуконаслідуваннями, легкими для наслідування, і наполегливо просить повторити, наприклад, "Дати тобі собачку? Гав-гав".

Щоб виховати звичку й потребу розмовляти, дорослий повинен викликати і підтримувати кожне звернення до нього дитини.

На 2-му році життя дитина звертається до дорослих часто: просить дорослого дістати іграшку, дати хліб, допомогти що-небудь відкрити, просить захисту, ласки та ін. Для цього дитина користується звуками як словом, доповнюючи його виразною мімікою і жестом. Наприклад, дитина говорить "бай-бай" і при цьому її рука спрямована до певного предмета, або дитина з великою зацікавленістю звертається до дорослого з словом "кс-кс" і показує в бік кішки.

Кількість таких слів-звуконанслідувань у дитини дуже невелика, але один і той же звук набуває різного змісту в залежності від жесту й міміки, якими його супроводжує дитина, — так слово "гав" може означати "ось собачка", а з іншим жестом і мімікою — "собачка втік", "хочу взяти собачку" та багато іншого.

Таке звертання виникає лише на ґрунті тісного контакту з вихователкою, але вона сама часто звертається з цим же до дитини.

Вихователі не тільки повинні не пропускати таких звертань, але пильно підмічати і спонукати до

них дитину, заохочувати її, тоді у дитини виникає потреба в частому звертанні до дорослого.

З другої половини 2-го року життя у дитини швидко розвивається не тільки розуміння чужої мови, але і власна мова. Завдяки кращому сприйняттю мови й наслідуванню, яке в цьому віці посилюється, дитина повторює все, що чує.

Дитина швидко збагачує свій словник і від перших простих звуконаслідувань або спрощених дитячих слів переходить до справжніх слів, до мови дорослих. Деякі легкі для вимови слова дитина вимовляє повністю, проте ще нерідко випускає важкі склади і з усього слова вимовляє перший або останній склад. У дитини з'являються дієслова, і вона починає будувати короткі речення, частіше у наказовій формі: "Вова гуляти".

Дитина все частіше починає висловлювати своє прохання словом, а не жестом: "Тьотю, дай м'ячика" та ін.

Хорошим засобом для спонукання дітей до активної мови є виконання доручень, які примушують звертатися і щось говорити, наприклад: "Попроси у Наді ляльку, скажи: "Дай ляльку"; Поклич кішечку, скажи: "Йди сюди, кицю".

Щоб викликати активну мову дітей, збуджуючим фактором є запитання дорослого.

Вдало і вчасно поставлене запитання не тільки викликає словесну відповідь, але і є поштовхом до того, щоб дитина за власною ініціативою зверталася до дорослого.

На початку 2-го року життя примушує дитину до відповіді на запитання дорослого "Де те-то?" (шукання предмета і звуконаслідування). Ставлячи питання, дорослий спочатку називає і показує пред-

мет, а потім тільки називає. З 2-ої чверти 2-го року життя спонукує до відповіді на запитання "Що це? Хто це?" На початку 2-го року життя дитина на всі запитання відповідає повторенням останнього слова, тому запитання треба ставити так, щоб останніми були слова, які легкі для повторення, наприклад: "Це твоя ляля?" Дитина відповідає: "Ляля".

У другій половині 2-го року життя дитина може відповідати на запитання "Куди йдеш?", "Хто купив?", "Що робить?", "Де лежить?", "Чия іграшка?" та ін.

Запитання дорослого збуджують до розмови — діалогу, який є основою для дальшого повнішого мовного спілкування.

Діти, які звикли відповідати на запитання, швидко самі перераховують все, що бачать, або вставляють знайомі слова і звуконаслідування у розповідь дорослого. Для цього можна вдало використати невеликі розповіді, де кожне слово супроводжується звуконаслідуванням. Наприклад: "Ми візьмемо машинку "бі-бі", посадимо собачку "гав-гав", кицю "няв-няв" та ін. Дорослий, перераховуючи знайомі назви, робить паузу, а дитина доповнює його відповідними звуконаслідуваннями, а пізніше і словами.

З дітьми 2-го року життя необхідно систематично проводити спеціальні заняття з розвитку розуміння, наслідування і активної мови. Заняття проводяться у формі цікавих ігор з невеликими підгрупами дітей (4 — 5), а також індивідуально з дітьми, які відстають з мови. Прикладом гри, спрямованої на розвиток розуміння й наслідування, може бути така гра, як роздавання коробочок, у яких сховані маленькі іграшки. Гру можна проводити з 3 - 4 дітьми одночасно. Дітей дуже інтригує й радує, коли вони відкривають коробочки і несподівано знаходять там іграшки. Називання дорослим іграшки і його запитання "що це?" полегшує звуконаслідування.

Хорошими заняттями з розвитку мови, побудованими на інтересі дітей до предметів, є ігри "Гра з мішечком", "Хто в будиночку живе?"

Гра з мішечком полягає в тому, що вихователька саджає дітей на стільчики, а сама сідає напроти них за стіл і виймаючи по одній з мішечка яскраві цікаві іграшки, назви яких легкі для наслідування (собака, кішка, качка), називає їх і ховає. Повторна поява іграшки викликає радість, а запитання "Хто (що) це?" викликає бажання відповісти або повторити за дорослим.

Показавши таким чином 3 — 4 іграшки, вихователька дає їх дітям у руки, щоб вони їх краще розглянули і погралися з ними, наприклад, пропонує нагодувати собачку, покласти ляльку спати та ін.

Дуже люблять діти гру "Хто в будиночку живе?" яка проводиться так: перед дітьми, які сидять на стільцях, ставиться на стіл площинний картонний будиночок з великим вікном, яке закрито віконницею. Вихователька, показуючи дітям по одній 3 — 4 іграшки, називає їх і ставить у будиночок. Після цього вона стукає у віконницю і запитує: "Тук, тук, хто там?" У вікні з'являється, наприклад, собачка. Вихователька називає його, а коли собачка ховається, просить дітей покликати (скажи "Йди-

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ НА РІЗДВЯНІ СВЯТА

Чотири річники „СОНЯШНИКА“

оправлені у дві великі книжки

(у кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.

2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці дві книжки і Ви позбавитеся клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

- У цих двох книгах знайдете відповідні матеріали на кожну пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

- У цих двох книгах Ви знайдете матеріали з історії та з географії України.

- У цих двох книгах Ви знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-класиків.

- У цих двох книгах Ви знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

йди"). Після кількох повторень з однією іграшкою така ж дія проводиться з кожною з них.

Цікаво можна використати в заняттях з дітьми і картинки, що зображують знайомі предмети.

На початку 2-го року життя діти, розглядаючи картинку, в основному маніпулюють нею: перевертають, згинають та ін., тому на заняттях треба використовувати картонні куби з намальованими на боках картинками або фанерні картинки (намальовано з обох боків). Після 1 р. 5 — 6 місяців добре

використати "картинки для малят" і парні картинки. Дитина при цьому не тільки показує, а й легко знаходить парну картинку.

Хорошим посібником є "дитяче кіно". Це дерев'яна рамка з 2-ма валиками, по якій іде безперервна паперова стрічка (завширшки 25 см) з намальованими картинками: конячка, собачка, кури, ведмедик та ін. Діти дивляться, сидячи на стільчиках, і появу картинки зустрічають веселими вигуками: "Но-но!", "Ко-ко!" і т. д., а дорослий, повертаючи корбу, пересуває стрічку, супроводжуючи кожную картинку нескладною розповіддю. За бажанням дітей можна довше зупинитися на тій картинці, яка викликала у них особливе зацікавлення.

Великим успіхом користується у дітей показ інсценівок: купання, укладання, годування ляльки Наталі. Діти з великим інтересом стережуть за діями вихователки і по ходу дії повторюють за нею легкі слова, а за її проханням розмовляють з лялькою.

Живий інтерес і багато висловлювань викликають у дітей інсценівки з м'якими "петрушечними" ляльками, особливо, якщо показ супроводжується співами нескладних мелодій, народними жартами, примовками. Своєрідна музика мови, поєднання звуків, ритм і інтонація, з якою вони вимовляються, зацікавлюють дітей, і вони, хоча й не завжди розуміють зміст, але легко наслідують звуки і переносять їх у свої ігри.

Часте мовне спілкування з кожною дитиною у поєднанні з спеціальними заняттями підводить дітей кінця 2-го року життя не тільки до достатнього розуміння і наслідування чужої мови, але й до активної власної мови.

(“Дошкільне Виховання”, ч. 10, 1960, Київ.)

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Друге збільшене видання (більший формат
і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

4. Петро Волиняк

ЛАНІ

Читанка для четвертої класи

Друге поширене й поправлене видання
(збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт
і формат сторінки).

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,

в Англії й Австралії — 10 шілінгів

Замовляти в “Нових Днях”. Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

НАЙ

ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

Готуймося до великого свята!

(Продовження із стор. 1-ої.)

членів Екзекутиви Комітету та голів усіх місцевих, громадських Комітетів Пам'ятника Т. Шевченка;
г) Екзекутива Комітету має такий особовий склад:

Президент — д-р Роман Смаль-Стоцький, президент Ради Наукових Товариств ім. Шевченка;

Заступники президента — професор д-р Юрій Шевельов, президент Української Вільної Академії Наук у США; проф. д-р Лев Добрянський, голова Українського Комітету Америки;

Екзекутивний Директор — Дмитро Галичин, голова Українського Народного Союзу і президент УККомітету;

Секретар — проф. д-р Ярослав Падох, дійсний член НТШ, головний секретар УНСоюзу;

Скарбник — Платон Стасюк, сеніор українських бизнесменів Америки;

Референти: мистецький — Святослав Гординський, будівельний — архітект проф. Олекса Повстенко, фінансовий — Ігнат Білинський, пропаган-

дивний — ред. Василь Мудрий, для не-українців ред. Волод. Душник; зовнішніх зв'язків — сотник Американської Армії Йосип Лисогір, внутрішніх зв'язків — проф. д-р В. Стецюк, секретар НТШ в США; імпрезовий — проф. д-р Зиновій Лисько.

г) Контрольна Комісія:

Роман Слободян, гол. скарбник УНСоюзу; Едвард Попіль, гол. скарбник УРСоюзу; Теофіль Кульчицький, фінансовий секретар "Провидіння"; М. Дуткевич, секретар "Народної Помочі"; Олена Лотоцька, голова Союзу Українок Америки; Юліан Ревай, голова Самопомочі; проф. д-р Володимир Калина, НТШ; проф. д-р Роман Осінчук, Професіоналісти; Іван Поритко, ОБВУА.

2. Назва та інкорпорація Комітету

Комітет матиме назву по-українському: Комітет Пам'ятника Т. Шевченкові, по-англійському: Шевченко Меморіал Коміті, Інк. Комітет буде інкорпорований, як самостійна установа і буде старатись одержати звільнення від усіх податків і здобути привілеїв для жертводавців на відтягнення пожертв із оподаткованих прибутків. Переведення ікорпорації доручено адвокату Іванові Робертсові, правному дорадникові УККА.

3. Комісії Комітету

Покликано до праці сім Комісій Комітету, а саме: Мистецьку, Будівельну, Фінансову, Інформаційно-пропагандивну, Зовнішніх зв'язків, Внутрішніх зв'язків, Імпрезову.

Доручено головам Комісій в найкоротшому часі скласти свої Комісії із визначних фахівців та представників поодиноких організацій, членів Комітету, намітити плян праці Комісій та подати його Екзекутиві на розгляд і затвердження.

4. Конкурс на проєкт пам'ятника та місце, в якому він стоятиме

Доручено Комісії Будівельній, під головуванням проф. О. Повстенка, зайнятися підшукуванням місця у Вашингтоні, яке найбільше підходило б для побудови пам'ятника Т. Шевченкові. Для вступних заходів та переговорів із владою в цій справі, крім проф. О. Повстенка, запрошено проф. Л. Добрянського та проф. С. Литвиненка. Водночас доручено Мистецькій Комісії установити засади конкурсу на проєкт пам'ятника Т. Шевченкові.

5. Збірка на пам'ятник

Передбачається, що кошти будови пам'ятника Т. Шевченкові становитимуть кругло 250.000 доларів. Цю суму повинно зложити все українське громадянство США.

Як бачимо, справа вшанування пам'яті Велико-го Сина України в США підготовляється поважно і з великим розмахом. Успіх цієї справи матиме велике політичне значення для визвольної боротьби України, бо США — сьогодні провідна держава світу.

Одночасно це свідчить про вагу української справи в світі. Усі ті, що дивляться на нашу націю і її майбутнє крізь чорні окуляри, сьогодні мають підставу признати свою поразку: зовнішні успіхи українців у вільному світі незаперечні. Ми ростемо буквально не по днях, а по годинах. Попри всі

ЯР СЛАВУТИЧ

Із книги „Оаза“

ВАТЕРЛО

Жують траву обтяжені корови,
Що надовкола буйно поросла
З пролітою достойно — без числа —
Наполеоном збуреної крові.

Так мирно скрізь! Не йде луна з діброви,
Не ринуть ядра, не ридає мла, —
На повів смерті радісно дягла
Снага життя і дух його здоровий.

Нашадку! Пий потоки молока,
Та не сором незганьбленої слави,
Що вже дзвенить по всесвіту, лунка;

Не будь ганебним, як сини Полтави,
Що під лукавим розбратом Москви
Сплямили Січ і слави корогви.

ЄГИПЕТСЬКИЙ ОБЕЛІСК*

В заграві світла, на пляцу Конкорда,
Поміж юрби, що славить водограй,
Якому заздрить осяйний Версаль,
Чарує зір його постава горда.

Ні, не коня зубата з бронзи морда,
Не крик химер нотр-дамських у безкрай, —
Мій зір приковує, немов розмай,
Знаків таємних ринуча когорта.

Париже! Гордощі старих відваг,
Краса надхнення, чару саркофаг
Ведуть хвалу в підніжжя обеліску,

А він, пірнувши в темряву блакить,
До всіх байдужий, неподатний блиску,
Про давні подвиги пустелі снить.

* Привезений з Єгипту, обеліск кількатисячного віку стоїть на площі Конкорда в Парижі. — Ред.

свої хибі наша еміграція дуже добре виконує своє завдання — допомогти нашій нації визволитись з-під російської окупації.

В АРГЕНТИНІ

З ініціативи Української Центральної Репрезентації в Буенос Айресі недавно була скликана нарада представників усіх українських національних і церковних організацій в Аргентині, в тому числі й тих, що не входять до УЦР, як Братство УАПЦ, Т-во сприяння УНРаді, ДОБРУС і Legion ім. С. Петлюри. В наслідок нарад створено Ювілейний

Громадський Комітет для належного відсвяткування 100-ліття з дня смерті Тараса Шевченка в такому складі: П. Фещенко-Чопівський, голова; Вол. Савич, Мих. Мушинський і Як. Лавриненко — заст. голови; Гр. Голіян — секретар; П. Любарівський — заст. секретаря. На нарадах вирішено, щоб негайно почати заходи про виклопотання дозволу від аргентинського уряду та від управи міста на вибудування пам'ятника Тарасові Шевченкові на одній із площ столиці. Також мають поробити заходи щодо найменування іменем Тараса Шевченка однієї з вулиць Буенос Айреса.

РЕЦЕНЗІЇ

ІЛЮСТРАЦІЯМИ ЗІПСУВАЛИ КНИЖКУ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ З ІЛЮСТРАЦІЯМИ. Нью-Йорк, 1959, Філадельфія. Видання Шкільної Ради. Нагорі абшлаг — Український Конгресовий Комітет Америки. Шкільна Рада. Книжка має 202 сторінки малої 8-ки, півтверду обкладинку. У книзі є 58 ілюстрацій в тексті та на окремих сторінках, три мапи і хронологія найважливіших історичних подій.

Така ж книжка під тією ж назвою, того самого формату з буквальним передруком змісту і з тими ж ілюстраційними додатками вийшла в світ ще й у видавництві "Говерля" в Нью-Йорку.

Отже, у цьогорічному шкільному сезоні маємо новий підручник історії України, брак якого в нас досі дуже гостро відчувався при навчанні історії України, особливо в початкових школах і на курсах українознавства, себто у школах з малою кількістю годин, відведених на вивчення історії України. Тепер же з появою згаданого підручника багато незручностей та утруднень у навчанні дітей історії усуваються, бо вчителі мають вже повну змогу планоно використовувати фахово розроблену схему перебігу головних подій з минулого, а учні також мають добру і легку нагоду самостійно працювати і засвоювати дома поданий їм на лекціях у школі матеріал. І ось, властиво за те, що видавці подбали та, спромоглися випустити в світ такий важливий підручник, належить їм від українського громадянства велика подяка.

Однак, при свідомості всіх тих корисних зусиль і певного позитивного наслідку, що виявився в жертвиній заслуженій праці Шкільної Ради при УККА неможливо обминути заввагами і тих значних недоліків, а особливо поважніших хиб, що їх допустилися видавці, очевидно, злегковаживши чи переочнавши ту необхідну вимогу, що **КОЖЕН ПІДРУЧНИК ПІД КОЖНИМ ОГЛЯДОМ МАЄ БУТИ НАЙБІЛЬШ БЕЗДОГАННИМ.** А цього саме й не можна сказати про згаданий підручник Історії України. Упорядники книжки далеко відійшли від принципу необхідної найбільшої досконалості підручника. І то тим дивніше, що випустила у світ цього підручника Шкільна Рада, отже установа в такій справі компетентна і видавнича марка якої мала б сама за себе промовляти, бо чейже в складі такої шкільної централі мусіли б бути досвідчені педагоги, знавці шкільної справи, які цілком визнаються у всіх якостях доброго підручника

Щодо самого змісту названого підручника, то ніяких закидів не можна мати, бо він є дослівним передруком популярної Історії України д-ра Івана Крип'якевича, написаної ще до другої світової війни для початкових шкіл Галичини. Компетентний автор за спе-

ціальною схемою уложив перебіг найважливіших подій з рідної історії та сформував увесь матеріал, як мінімум знань, що їх мають засвоїти учні. Перше передвоєнне львівське видання було ще раз перевидане у Львові 1941 р.; а це вже втретє Шкільна Рада УККА перевидала підручник Крип'якевича, змінивши незначною мірою тільки дещо в закінченні тексту та прикрасивши книжку численними ілюстраціями. Не можна зрозуміти, з якою ціллю усунуто ім'я автора з книжки і випущено її у світ анонімно.

Головними ж і найповажнішими недоліками книжки є накопичений у ній видавцями ілюстраційний матеріал, головню ж — спосіб його розташування. Ось, у підручнику вміщено 58 ілюстрацій, в тому числі декілька заставок і кінцівок, що хоч не стоять у прямому зв'язку з текстом, але значною мірою все ж мають якийсь характер відповідної прикраси. Решта рисунків також оживляють зміст, але, на жаль, серед них трапляються і зовсім невдачі, про що буде далі докладніше зазначено.

Дуже поважна кількість ілюстрацій репродукована недосконалим способом, і через те вони дуже невизначні, неясні, наче в туманній поволоці з розпливними контурами, з пересиченим або недостатнім затінюванням. Це переважно виображення, відбиті з рястових (сітчатих) друків, досить вже зужитих. Такі неясні "тупі" ілюстрації знаходимо в тексті на сторінках — 45, 65, 126, 131, 136, 147, 154, 192, 195. На окремих сторінках відбито 10 образків, які так само дуже нечитливі, а особливо — Хрещення України — ст. 31, Козацька засідка — ст. 122, Лист Запорозжців — 129, Руїни в Суботіві — 143 (чи вони взагалі потрібні?), Гравюра в честь гетьм. І. Мазепи — 161, Могиласька Академія — 176. Головний недолік тих цілосторінкових ілюстрацій те, що вони подані в занадто малому розмірі. Сам по собі розмір сторінок у підручнику невеликий — 7х5 інчів, а окремі образки на них розміром ще менші, бо всього — 31х21 або 31х2. Отже, такі ілюстрації — ні до чого. Чи ж то справді можна щось побачити на таких малих і до того невизначних образках? І чи то справді шкода було виготовити свіжі чіткі ілюстрації бодай на цілий розмір сторінки? Такі ж парцальні ілюстрації, які подано в підручнику, зовсім непотрібні, бо нікого нічого не навчать.

Також і змістом деякі ілюстрації не цілком вдалі, напр., образ ки. Володимира Святого компоновано дуже свавільно: князь стоїть біля престольного сидалища в урочистому одязі, в порфирі і в короні, і при тому тримає величезний щит з тризубом (ст. 27). А насправді, щит ніколи не входив у число державних регалій великокняжого парадного орнату, (лише меч), наслідуюча-ного у візантійських ілюстраторів. До речі, виникає питання, чому не подано чудового портрета ки. Володимира у масстатній величчі, який є в підручнику історії

проф. Д. Дорошенка? Так само можна було б подати ліпший портрет чи гравюру гет. Б. Хмельницького, а не туманну репродукцію з гіпсового медальона з портретом гетьмана. Вражає також і відсутність у підручнику портрета головного натхненника і провідника новітнього змагання у збройній Визвольній Боротбі Головного Отамана Симона Петлюри. Натомість, такі ілюстрації, як вигляд будинку "Просвіти" у Львові чи будинку Центральної Ради в Києві, та ще й на цілі сторінки, абсолютно зайві, бо це речі випадкові, для ходу історії неістотні.

А ось ще деякі ілюстрації викликають враження тенденційної односторонності через відсутність паралельного рефлекса. Так, напр., на стор. 69 вміщено рисунок легендарної митри перемиських єпископів, що її ніби то перероблено з княжої Данилової корони. А чому б для певної рівноваги не вмістити б і рисунок знаної "шапки Мономаха" — справжньої і старшої регалії з нашого національного скарбу? А зрештою, образок тієї митри ніби з корони Данила зовсім не подібний до тієї корони, що красується на голові князя в його портреті на ст. 67... Хто може пояснити таку різницю розбіжність? І нащо такими розбіжностями збуджувати будь-які сумніви у дітей? Паралельного доповнення (чи протиставлення) вимагає і образок — Похід Українських Січових Стрільців (ст. 195). Питання: чому на репрезентацію новітнього українського війська спеціально (чи випадково) вибрано якраз ту формацію, яка в суті речі аж до Листопадового Зриву 1918 р. перебувала в складі чужої армії (Австрійської імперії)? Чи не логічніше, не справедливніше було б взагалі, вмістити образок якихось з козацьких полків чи відділів, що ще з 1917 р., себто з самого початку відродження України стали на службу Українській Державі? А найліпше було б подати ілюстрації рівнобіжно двох формацій нашого війська — наддніпрянського і галицького.

А ось ще іншого роду ілюстрація, у якій написи заперечують виображення. На ст. 177 виображено два козацькі клейноди — пірнач (не пернач!) і булава один над одним, а підписано цей рисунок навпаки: "Булава і пернач". Отже, як учень може правильно зорієнтуватися у цих виображеннях, як пізнати, який підпис до якої речі стосується, тим більше, що і сам рисунок пірнача дуже невизначний і зовсім подібний на грушоподібну булаву?..

Нарешті, в останньому рисунку в кінцівці представлена композиція трьох щитів з історичними державними гербами на них в такому порядку: два герби рядом вгорі — галицький Лев і Тризуб, а під ними Архистратиг Михаїл Київський (стор. 203). Таке розміщення наших гербів хибне, бо порушує геральдичну градацію наших державних відзнак та викликає фальшиве уявлення про старшинство їх. Названі герби за порядком гієрархії мають такий порядок: 1. — Тризуб, 2. — Арх. Михаїл, 3. — Лев. Для шкільного підручника — це недопустима помилка.

А найгірше таким виявляється у підручнику справа з мапами. Загально відомо: якщо ілюстрації в підручнику подаються для, мовляв, пасивного сприймання через оглядання і мають ціллю лише збудження уявне про певні речі чи події, то мапи і схеми вимагають активної комбінаційної роботи психіки учня. При цьому мусить розвиватися спостереження і вміння докладного орієнтування в топографічних знаках, читати і засвоювати конфігурацію терену і перебіг на ньому історичних подій. Тому мапи підручників мусять бути ідеально

досконалі, а передовсім — чіткі, особливо у написах різними шрифтами. І через те, звичайно, для підручників мапи виготовляються у побільшеному розмірі супроти книжкової сторінки. Найчастіше мапа побільшується розміром на подвійну сторінку, а то й іще більше.

У рецензованому підручнику Шкільна Рада пішла очевидно за цілком протилежною методою, бо всі три мапи, подані тут, — Українські землі в X ст., Українські землі в XI-XIII ст. і Україна під час Хмельниччини — неймовірно зменшені навіть супроти самої невеличкої розміром сторінки книжки, бо якщо площа цілої сторінки розміром 7х5 інчів, то площа мап лише — 4х3 інчі, а найбільша — 4х31. Топографічні знаки на тих мапах невизначні, а написи — малі, мікроскопічні. Щоб розбиратись в таких мапах учень мусить спіпати, або розглядати їх крізь лупу. Отже, такі партацькі мапи в підручнику зовсім зайві, бо цілком безвартісні. Як бачимо, не погані тексти ілюстраціями цілком зіпсовано. Складається враження, що видавці у справах підручників визнаються дуже мало, що не може не турбувати громадянства. Однак, можна сподіватись, що в наступному перевиданні підручника всі ці зауваження будуть взяті до уваги.

М. БИТИНСЬКИЙ

ЗАКІНЧЕННЯ ПІДРУЧНИКА

(Conversational Ukrainian by Yar Slavutych)

У видавництві Gateway Publishers у Канаді (Едмонт, Вінніпег) вийшла друга книжка відомого вже підручника Яра Славутича "Розмовна українська мова" — Conversational Ukrainian. Це продовження і закінчення книжки першої, що вийшла у тому ж видавництві року 1959. Спеціальний, мовний матеріал цієї другої книжки — решта граматичних відомостей і дальше розширення лексики (понад чотири тисячі слів в обох книжках, як про це пише автор у коротенькій післямові "До вчителів"). У цій післямові автор згадує про якусь "реорганізацію навчального матеріалу" (мабуть, технічне скорочення книжки), що призвело до скорочення тексту. Але й у такому вигляді підручник дає цілком достатній матеріал для початкового ознайомлення учнів з основами сучасної української літературної мови. А ті основи й у цій, другій книжці добрі, нормативно-витримані. При цьому треба сказати, що автор, спираючись в основному на норми "вільної" української мови, зазначаючи її русифікацію на Україні (див. ст. 426), разом з тим знайомить учнів і з мовними явищами, зокрема з правописом, уживаними тепер примусово на нашій батьківщині. Це останнє в такому підручнику теж потрібне, бо учні повинні розуміти тексти, видавані на Україні, знати, в чому саме лежить розбіжності між мовою еміграції і мовою сучасної України.

Звідси в текстах, очевидно, свідомо подано деякі паралелізми донський — дінський, паровіз — паротят). Але добре, що в цій другій книжці автор уже не допускає робленого поєднання форм типу "Тарасу Шевченкові", що його, на жаль, майже "узаконов" на еміграції в своєму підручнику Д. Кислиця. Це ж таке роблене явище, як було колись у Галичині "пане професор" замість "пане професоре". Але й у Славутича є дещо від ненормативних галицизмів, як от "цукорки", "правди-

вий" (замість "справжній"), "Малярщина" (замість "Угорщина"). Чомусь автор систематично замінює "на Україні" висловом "в Україні". Це все, либонь, поступки еміграційній більшості, але таких явищ у книжці мало, і вони не псувають доброї мови книжки. Високу якість мови підручника збільшусь ще й прозорий, легкий, справді, підручниковий мовестиль. Слід також відзначити майстерно побудовані діалоги, іноді навіть з гумором, з фразеологізмами (ідіомами). Напр.: Б. Що ж вона робить тепер? А. Байдики б'є! Б. Байдикує? А. Так. (Ст. 426). Ці діалоги зацікавлюють учнів, вносять живість у "розмовну атмосферу" в класі.

Відбив автор у своїх текстах і основні мовні жанри, давши, крім розмовного (в отих діалогах), ще белетристично-віршовий, науково-технічний ("Наукова мова", "Промисловість України"), публіцистичний, зразки листування й канцелярсько-ділової мови. Добре, що він ці останні зразки переніс уже в українську дійсність, бо ж тут, на чужині, ці зразки непотрібні. Подав автор і зразки фольклорної мови, але з тактом, небагато ("Кирило Кожум'яка", "Ой на горі вогонь горить"). На мою думку, помилково було б давати для початкового вивчення української мови (чи й будь-якої іншої) фольклорні тексти, бо в них обов'язково є ненормативні явища (архаїзми, діалектизми чи й просто неправильні явища). От і в тексті "Кожум'яки" є ненормативне слово "дань".

Слід відзначити цікаве співвідношення в підручнику текстів англійського й українського. Якщо спочатку граматичні пояснення даються по-англійському, то далі їх стає менше, а наприкінці автор і цілком переходить на українську мову. Тільки ж автор і тут не спустив з ока можливих для учнів труднощів і на ст. 595 додав список англійських і українських граматичних термінів. Для лексичних довідок умістив на ст. ст. 599 — 609 список ужитих у підручнику слів.

Дуже добре продумана в підручнику тематика дидактичного матеріалу. У ній же охоплено всі відомості про Україну історією й географією України, українське письменство, українську культуру взагалі, її промисловість тощо, та ще й з короткими поясненнями на наукові джерела. А в цілості це складається на якусь маленьку енциклопедію українознавства.

Червоні ягоди

Як у літа дитячі, горобини
Схотів сьогодні ти нарвать мені.
Та прилетіли звідкись дві пташини.
Клюють червоні ягоди смачні.

І ти дитячої не хочеш втіхи,
Не прихилиєш до землі гілок.
На лаву ми удвох присіли тихо,
Щоб не сполохати малих пташок.

Осіннє сонце щедро осяває
Рясні сузір'я на гіллі гнучкім,
І дерево святково пригощає
Гостей крилатих врожаєм своїм.

Нам добре вдвох... Горобина червона
Пташок годує на відльотну путь.
Мені здається, то не стиглі грона,
А сонця розбризки вони клюють.

Валентина ТКАЧЕНКО

Великий плюс видання — добра коректа й взагалі технічне виконання. Я знайшов тільки декілька коректурних недоглядів: пропуски рядка на ст. 540, "тек" замість "так", у діалогах після назви діючої особи — двокрапка (а треба крапку, як у "Назарі Стодолі"). Є деякі очевидячки, авторські недогляди ("Митрополит" чомусь з великої літери, "Тризуб" — теж, вислови типу "б у ло за сню в аю" можна вживати тільки в передминулому часі (а не в минулому), проклітики, навіть дво складові, не мають самостійного наголосу, тим то не можна наголошувати "пЕред обідом". І наостанку принципова заввага: не можна казати, що Котляревський почав писати "розмовною мовою", — він почав писати властиво українською мовою, що в його добу стала була вже тільки народною мовою, а перед тим на Україні вживали в функції літературної мови чужих мов, хоч і трохи поукраїнщених.

В. ЧАПЛЕНКО.

НЕ ВСІ УКРАЇНЦІ НА КУБАНЩИНІ ВИДУШЕНІ

Як відомо, від 27 грудня 1932 р., коли на оручення Політбюра ЦК ВКП(б) на чолі із Сталіном на Кубанщині винищувано "петлюрівщину" і "буржуазний націоналізм" та лаmano "куркульський саботаж", на Кубанщині ліквідовано всі українські школи, із бібліотек вилучено не лише всі українські твори, а навіть твори "великих вчителів людства" Маркса, Енгельса, Леніна й Сталіна в перекладі українською мовою. Усіх тих, що працювали в ділянці розмозковлення Кубанщини арештовано, розстріляно чи заслано. З того часу ніяка книжка українською мовою друкована (хочби вона була сто разів комуністична) на Кубанщині не допускалась.

Керував цим мародовбивством Вячеслав Молотов, який був сталою довіреною особою Сталіна (поруч з П. Кагановичем) у винищенні українців. Молотов сидів у Ростові над Доном і звідти керував усією цією "соціалістичною акцією по всьому Північно-Кавказькому краю, до якого адміністративно тоді належала й Кубанщина.

Тоді виселяли цілі станиці з українською людиною. Цинізм російських окупантів переходив усілякі межі: щось подібне могло відбуватися хіба в Африці, але найменше 100—150 років тому. Наприклад, красна газета "Молот" (Ростов) виходила з шапками на першій сторінці такого "соціалістичного" змісту: "Нет больше станицы Полтавской, кулацко-петлюровского гнезда! Есть станица Красногвардейская!"

Із станиці Полтавської виселено все населення (розказували мені, що виселення уникло тільки 5 родин), а на їх місце привезено поселенців із західних областей РРФСР (із районів Новгорода і Пскова). Тоді полетіли голови навіть і великих партійних діячів у Ростові.

З того часу (27 грудня 1932 р., день опублікування закону про ліквідацію українзації) аж до самої війни на Кубанщині не можна було знайти жодної книжки українською мовою. Навіть уже по приході німців літом 1942 року я на Кубанщині не міг виявити найменших залишків колишньої українзації.

Аж тепер у зв'язку з Декадою української літератури й мистецтва в Москві в Київській "Літературній Газеті" (ч. 73, 13 вересня 1960 р.) появилася перша віст-

ка, яка свідчить, що українці на Кубанщині вимушені ще не всі.

"Літ. Газета" друкує кореспонденцію із Отрадиенського району Краснодарського краю під заголовком "Интерес до літератури", у якій говориться:

"В дні, що передують Декаді української літератури та мистецтва в Москві, читачі Краснодарського краю виявляють великий інтерес до творів українських письменників. У бібліотеках збільшився попит на книги письменників братньої республіки. В багатьох читальних залах влаштовані виставки української літератури. Трудівники Кубані читають книги письменників-класиків — Т. Шевченка, І. Франка і Лесі Українки. Заслуженим успіхом користується українська драматургія. Міжколгоспний клуб станиці Стародерев'янської, Канівського району, поставив кілька п'єс М. Кропивницького. В центральному книжковому магазині Отрадиенського району відкрилася виставка української книги. Виставка користується успіхом."

У тій же кореспонденції повідомляється, що "цікаву розмову про книгу "Кров людська — не водиця" М. Стельмаха провели читачі на сторінках районної газети "Советское Казачество".

Це, здається, перша вістка про українську Кубанщину повосинного часу. Як бачимо, Декада української літератури й мистецтва в Москві дала змогу українцям доступитися до Кубанщини.

Між іншим, Декада ця не обмежується Москвою: літературні вечори, театральні вистави, мистецькі вистави, вистави української книги тощо відбуваються в першу чергу по всій Україні, по деяких інших, крім Москви, містах РРФСР, а зокрема в Казахстані — на т. зв. "цілинних землях".

Сьогодні ми ще не маємо достатніх даних для оцінки Декади взагалі, (постарасмось зробити це пізніше), але вже й сьогодні можна з певністю сказати, що попри свій лакейський характер, що має від'ємне значення (виховує в народі почуття меншовартості і рабсько-колоніальну залежність від Росії), Декада української літератури й мистецтва в Москві має й позитиви: популяризацію українського імені й мистецтва поза межами України. Навіть у тих місцевостях, де все українське було заборонене вже десятиліттями.

Що ступне, то й збрехне...

У попередньому числі ми показали, як говорив неправду Микола Вікторович Підгірний у Нью-Йорку на Генеральній Асамблеї ООН. Дали цілий ряд доказів цієї його неправдомовності. Сьогодні ж не можемо втаїти перед нашими читачами, що М. Підгірний, повернувшись до Києва, також говорить неправду. Словом, як у тій приказці: що ступне, то й збрехне... Поганий факт бути окупантським відпоручником в Україні! Дуже невдячний — просто забуде людина, що можна правду говорити взагалі...

Як відомо, прем'єр Канади погодився з Микитою Хрущовим, що доба колоніалізму віджила свій вік, тому з ним пора кінчити. Але почати треба з найбільшої і найдикішої колоніальної потуги — із СРСР. Підтримали прем'єра Канади прем'єр Австралії та Філіппін. Може й не випадково так сталося, що атакували Хрущова саме прем'єри держав, які ніколи колоній не мали й не мають.

Та справа не в тім, а в тім, що прем'єр Канади закинув Хрущову колоніальне поневолення цілого ряду народів, зокрема "волелюбних українців".

Микола Підгірний, повернувшись з Нью-Йорку до Києва, зібрав партійний актив Києва й Київської області, на якому звітував про свою поїздку в Нью-Йорк. Промову М. Підгірного на цих зборах радянська преса не видрукувала, але її дуже широко (майже на двох газетних сторінках) переказало РАТАУ (Радіо-Телеграфне Агентство України) і це повідомлення РАТАУ було вміщене в усіх газетах.

Цікавий факт, що М. Підгірний утаїв суть промови прем'єра Канади Дж. Діфенбекера: коли прем'єр Канади говорив про колоніальну залежність України, про колоніальне рабство, то М. Підгірний "пояснив" його виступ так:

"Я повинен вам доповісти, говорить далі тов. Підгірний, що під час загальнополітичної дискусії в Генеральній Асамблеї мали місце зловісні випадки проти країн соціалістичного табору, в тому числі і проти нашої республіки, зокрема у промові прем'єр-міністра Канади Діфенбекера, який дозволив собі з трибуни ООН повторювати наклепи продажної буржуазно-націоналістичної преси про те, що нібито український народ є рабом комунізму, не має політичних прав тощо."

("Рад. культура", 30. 10. 1960.)

Перш за все "буржуазно-націоналістична преса", себто вілня українська преса, якщо б хтось справді повірив М. Підгірному, що прем'єр Канади спеціально був зацікавлений повторювати її "наклепи" на Україну, твердить, що український народ — колоніальний раб Росії у новій російській колоніальній імперії, що має облудну назву СРСР. Це М. Підгірний дуже добре розуміє, але сказати цього не сміє навіть партійному активу столиці.

Це один з доказів, як Росія боїться обвинувачення в колоніалізмі. Це також свідчення про те, як російські гаулятери України крутяться на московському шнурку.

Справді незavidна роля!

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях".

Цікава вчительська конференція

2 грудня в Торонті (катедра св. Володимира) відбулася друга конференція вчителів українських шкіл при православних парафіях Сх. Канади.

На порядку нарад були такі питання: звіт голови Ради української школи Сх. Канади, обговорення стану навчання в школах, обговорення навчальних програм, відзначення Шевченківського ювілею в школах, перевибори Ради.

Звітчував голова Ради М. Муха, навчальні програми доповідали: Д. Кислиця (українська мова), пані М. Фотій (історія України), А. Ліщина (географія України), про Шевченківський рік доповідав Т. Хохітва.

Вітали конференцію митрополит Іларіон, архієпископ сх. спархії Михайл та голова Консисторії, він же й голова Ради української школи на всю Канаду, о. прот. Савчук.

Головував на конференції А. Степовий (Монреаль), секретарювала вчителька В. Логин (Гамільтон).

Як і перша конференція вчителів сх. спархії, що відбулася яких 14 місяців тому, так і ця, відзначалась фаховістю, солідністю підготовки й опрацювання матеріалів, майже повною відсутністю фальшивого "кадила", яке на еміграції вже стало національним злом, і щирістю вислову. На конференції просто приємно було сидіти. Лише два-три виступи скотились у бік еміграційного "патріотизму" та мітинговості.

Митрополит Іларіон підкреслив, що поєднання церкви і школи — цілком закономірне, бо завдання церкви і школи виховувати людину, ми мусимо в Канаді зберегти свою національність і це велике завдання можуть виконати тільки церква і школа разом.

Архієпископ Михайл підкреслив, що співпраця церкви із школою збільшують дієву силу їх обох, а разом і нашу національну силу в Канаді.

Голова Консисторії о. д-р С. Савчук говорив про деякі проєкти навчання тих дітей, що зовсім не знають української мови, які надійшли в центральну української школи при Консисторії.

В обговоренні доповідей узяли участь учителі, священики, які часто-густо керують школами і самі вчителюють у них. З цікавіших виступів треба згадати Л. Гусина (Лашін, Квебек), який зазначив, що в нас школи ще не переборолі шкідливої "пописовості": дитина не вміє читати й писати, а з неї роблять артиста, що

КОЗУБІВСЬКА ЗУСТРІЧ НОВОГО РОКУ

31 грудня козубівці зустрічатимуть Новий Рік у литовській залі — 1129 Дундас захід (ріг Дундесу та Осінгтону). Нанято дві залі — в одній гратиме оркестра, а в другій буде буфет.

Уже нанята фахова оркестра із п'яти осіб. Багатий буфет з напоями та їжею.

Вечір улаштовується виключно для членів "Козубу" та сталих гостей і їх родин та друзів.

Щоб одержати квиток вступу, треба зголоситися до одної з таких осіб: М. Голинського, Д. Романика, П. Волиняка. Вступ — 3.00 дол. від особи.

Кількість місць обмежена, тому козубівців і гостей просимо не зволікати із замовленнями, щоб потім не було нарікань, якщо комусь не вистачить місця.

стало виступас на сцені, зовсім не розуміючи, що вона на тій сцені деклює. Часто-густо навчання в наших школах кінчається "мистецьким" твором "А хто, хто Миколая любить"...

Отець Т. Славченко (Судбури) погоджується, що сцена заважає в навчанні, тому треба обмежити виступи дітей лише на Шевченківських святах. Погоджується з головою Ради М. Мухой, що школи переводять всіх дітей до вищої класи, не рахуючись з їх успіхами, аби тільки уникнути конфлікту з батьками. Це велике зло, але як його усунути, він не знає.

Отець прот. Чижів (Монреаль, школа при парафії св. Покрови) каже, що в них цього уникнуто і на гнів батьків у них не зважають: при парафії є педагогічна рада, ухвали якої в цій ділянці є обов'язкові і з батьками на тлі залишення дітей у класі на другий рік конфліктів нема.

Отець І. Стусь (Монреаль, школа при парафії св. Софії) каже, що в них уникають залишення дітей на другий рік у класі, а дають їм авдання на літній час і восени роблять повторні іспити. Це дає добрі результати.

Вчителька Гамара (північне Торонто) обстоює виступи дітей на сцені, "бо це заохочує їх до навчання і виховує любов до України". Між іншим цей виступ підтримки не здобув.

Митр. прот. В. Слюзар (Монреаль) закинув методичному кабінетові при Раді української школи Сх. Канади, що, розроблюючи програми, працівники кабінету не врахували такого важливого чинника, як українська пісня — це недолік програм, який треба виправити.

Були ще й інші виступи, про які не згадуємо, ошаджуючи місце. Взагалі конференція пройшла досить активно і успішно, хоч часу було мало.

Про загальний характер дискусій, про їх щирість і невимуженість, що свідчить про культуру й чесність дискутантів, свідчить такий факт: о. д-р С. Савчук, виступаючи в дискусії, сказав: "Я дуже дякую п. Мусі за те, що він нас усіх, а зокрема мене, так добре "зчесав"... Справа в тім, що М. Муха у звітній доповіді заявив, що вся Рада разом з методичним кабінетом односторонньо відкидає ті "новаторські" проєкти, які деякі особи підсунувають головній Раді (при Консисторії).

З поваги до деяких установ та осіб я стримуюсь обговорювати ці проєкти прилюдно. Нагадаю тільки о. д-рові Савчукові, що справа не в програмах, не в підручниках, не в учителях, врешті, чи навіть і не в методах навчання: у даному випадкові справа викирається в батьків, які принципово не хочуть, щоб їх діти знали українську мову.

Разом з тим хочу нагадати о. д-рові Савчукові (а особливо тим "реформаторам" нашої школи в Канаді!) статті о. прот. В. Кудрика з нагоди 50-ліття "Українського Голосу". Він, о. В. Кудрик, у тих статтях виявив стільки знання справи, стільки розуму і стільки любові до нашого народу, що його статті повіризували з "Українського Голосу", не тільки православні новоприбулі, а й багато католиків, хоч о. В. Кудрик для католиків є дуже неприємною особою. Він там остаточно знищив тих, що мають невизначене почуття меншовартості і тим стримують наш рух уперед. Про тих українців, які просто "з ідейних" мотивів роблять усе, щоб українство їх роду закінчилося на них самих, о. прот. В. Кудрик сказав точно і цілком зрозуміло: "Чим скоріш вони підуть від нас, тим краще нам буде, тим швидше ми йтимемо вперед".

Я не знаю імені того внескодавця, хоч догадуюсь, що його прізвище починається літерою Б. Та варто б голові Ради при Консистерії поцікавились дітьми п. Б.: чи знають вони ще крім слів "стріга", "кара", "голубчі" (не голубці навіть!) та "пирОги" (для наших європейських читачів пояснимо, що "пирОги" — це по-українському значить погані-препогані вареники з картоплею замість сиру) ще якісь інші слова. Якщо ні, то порадьте йому далі "експериментувати" над своїми дітьми (чи внуками), залишивши в спокої Раді української школи.

Я не маю наміру залишати на призволяще дітей, які зовсім не знають української мови. Не лишають їх і вчителі, хоч на конференції, на жаль, вони своїм досвідом не поділились. Напр., дві вчительки з Гамільтону (Токарник і Логин) по конференції сказали мені: ми розв'язали цю справу дуже просто: діти, які прийшли в школу без знання української розмовної мови, сидять на бункварі замість одного року два, а потім переходять у другу класу і почуваються там цілком нормально... Оце і вся відповідь "експериментаторам". Не затримувати поступ більшості дітей, а примусити відсталіх нагнати кращих.

Між іншим, кілька років тому в Нью-Йорку видано підручника (не хочу називати його, щоб автор бува не прийняв це за особисту образу, як це в нас часто буває), у якому замість Києва дитина бачила Нью-Йорк, а замість Харкова, Одеси чи Львова — Чикаго, Філадельфію й Торонто. Тексти в ньому двомовні. Словом, усе було дуже "науково" зроблено: дитина "визнала" українську мову "у звичній ситуації". Це був ідеальний підручник для батьків, про яких сказав о. В. Кудрик, що чим скоріш вони підуть від нас, тим скорше ми підемо вперед. Сьогодні, на щастя, ним уже ніхто не цікавиться.

Підсумовуючи конференцію вчителів православних шкіл Сх. Канади, можна сказати, що справа української освіти в цих школах є в дуже надійних руках. Сьогодні на Сході Канади вже пішли у безвість ті часи, коли українська освіта починалася з "голубців" та "пирОгів" і кінчалася "високорелігійною" і одночасно "глибоко патріотичною" пісеннюю

"А хто, хто Миколая любить..."

Сьогодні ця найважливіша ділянка української ді-

яльності на чужині є в руках фахівців, з якими дуже добре і щиро співпрацює провід церкви і все духовенство та величезна більшість батьків.

В цьому і є запорука дальших успіхів нашої школи в Канаді.

Конференція одноголосно ухвалила: висловити подяку Раді укр. школи Сх. Спархії та працівникам її методичного кабінету і переобрала Раду в повному її складі (на чолі з М. Мухом).

П. ВОЛИНЯК

Рідкісний портрет

Однією з яскравих сторінок в історії визвольної боротьби українського народу проти гніту польської шляхти є повстання 1768 року — останній великий вибух гайдамаччини, відомий під назвою "Коліїщини". Найвидатнішими ватажками повсталіх були Максим Залізняк та Іван Гонта.

Український селянин з села Росошок на Уманщині Гонта вибився в сотники надвірних козаків у графа Потоцького, але народу свого не відцурався і, коли трапилась нагода, перейшов на бік повсталіх.

З'єднані сили військ Катерини II й польських магнатів розгромили гайдамаків. Через зраду царські сатрапи захопили Залізняка і Гонту в полон.

Після жорстоких катувань Гонту засудили в селі Сербах, недалеко від Могильова над Дністром, до страти, яка тривала три дні. Мученицьку смерть Гонти зустріли гордо й мужньо. Народ зберіг у своїй пам'яті ім'я цього непохитного борця.

До нас дійшло кілька портретів Івана Гонти. Серед них увагу привертає той, що його придбав Дніпропетровський державний історичний музей. Він написаний олією на полотні 138 років тому з оригінала, виконаного в 1764 році невідомим автором. Можливо копію писав той самий художник уже в глибокій старості.

Цікава історія картини. Вона зберігалася в польському князя Любомирського, потім попала до Львова. Львівський музей нещодавно передав її нам.

Невідомий художник, певно, належав до панівної класи і вороже ставився до селянства. Він прагнув надати обличчю Гонти виразу жорстокості. І все ж авторів не вдалося приховати рис мужності й твердості духу народного героя.

Б. Алябєв,

хоронитель фондів Дніпропетровського історичного музею.

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату. Не чекайте на спеціальне нагадування. Якщо не хочете більше читати "Нових Днів", то просимо вчасно повідомити про це. Якщо Вашого повідомлення не буде, то журнал Вам буде слатись і рано чи пізно, а платити доведеться.

Починаємо слати картки-нагадування давнім-предавнім боржникам. Просимо відгукуватись на них, щоб нам не довелося розшукувати Вас за допомогою опублікування Вашого прізвища на сторінках журналу з проханням до читачів подати Вашу адресу.

Адміністрація.

Володимир СОСЮРА

НЕ СТЕЛИСЬ, ТУМАНЕ

Не стелись, тумане, не шумить, тополі,
Не печальте очі ви, берізки голі!
Вийду я у поле, там, де синь навколо,
Де чогось шукає перекотиполе,
Де когось шукає, то біжить, то стане...
Не шумить, тополі, не стелись, тумане!

Вечір чорнобривий, сині небокраї...
Я у полі стану, про весну згадаю,
Про весну, про літо, як зітхало жито,
Як тремтіли в небі птиць дзвінки привіти,
Як торкався губами я її волосся,
І сердець двох пісню слухало колосся.

Хай давно зозуля в листі одкувала.
Серце знов чекає, щоб весна настала,
Щоб настало літо, щоб зітхало жито...
Серце моє, серце, де тебе подіти?

КИЇВСЬКИЙ МЕТРОПОЛІТЕН

Дружимо нижче (скорочено) статтю про київську підземку, щоб наші читачі побачили, як в окупованій Україні росіяни навіть підземну залізницю використовують для своєї пропаганди та для насаджування в Україні всього російського: портрети не тільки Леніна, а й Ломоносова, підкреслення російської "перемоги" (ще в Україні є багато живих людей, які бачили, як то в "Арсеналі" "перемогли" російські комуністи!) та інше.

Разом з цим, сподіваємось, що читачам буде цікаво знати, як виглядає київська підземна залізниця.

Редакція

Київни одержують чудовий подарунок: стає до ладу перший на Україні метрополітен. Незабаром гостинно розчиняться перед ними двері наземних вестибюлів станції, безшумні рухомі сходи-ескалатори понесуть пасажирів у світлі, просторі підземні вокзали, помчать швидкі експреси. Великі зручності принесе підземна траса. Від вокзалу до Дніпра можна буде дістатися за якихось 10 хвилин, а раніше на це треба було витратити близько години. Зручні вагони, сучасна архітектура станцій, приємна прохолода, чисте повітря — такий наш метрополітен.

Метробудівці пробили в земній тверді близько дванадцяти кілометрів тунелів, побудували шість ескалаторних спусків, станції, вестибюлі, проклали колії, створили складне підземне господарство.

Ще влітку 1949 року на березі Дніпра, на Хрещатику, у Ботанічному саду і на привокзальній площі з'явилися будівельні майданчики. Місто піднімалося з руїн, всюди виникали новобудови, і, можливо, нові огорожі і не привернули б особливої уваги, якби на них не стояла літера "М" — символ метрополітену. Скоро з-за парканів піднялися дерев'яні копирі і естакади, а до них рано вранці і пізно вночі поспішали люди в брезентових костюмах, гумових чоботях і фібрових касках.

Почалося спорудження третього в СРСР метрополітену. Тоді ще мало хто знав, що цій визначній події передувала велика підготовка. В 1944 році, коли на фронтах Вітчизняної війни точилися жорстокі бої, уряд прийняв рішення про початок будівництва у Києві підземної залізниці. Вже через рік спеціалісти шойно створеного управління "Київметро" збирали дані геології міста, які лягли потім в основу проектувальних робіт.

У січні 1949 року на доповідь першого секретаря тов. Хрущова М. С. XVI з'їзд Комуністичної партії України записав у своїй резолюції: "вважати важливим завданням партійних і радянських організацій України найшвидшу відбудову міст, промислових і районних центрів України, найшвидшу забудову головної магістралі Києва — Хрещатики, а також розгортання будівництва Метрополітену".

Проект першої черги підземної траси був детально розроблений Московським інститутом "Метродіпротранс".

Спорудження метро стало частиною відбудови і дальшого розвитку столиці України, отже його траса повинна пролягати по магістралі найінтенсивні-

шого руху, зв'язавши з центром міста підприємства, культурно-побутові заклади околиць. Трасу Київського метро і прокладено з урахуванням цих вимог.

Перша черга бере свій початок у густо заселеному промисловому районі біля заводу "Більшовик", підходить до воріт міста — вокзалу, далі до — Хрещатики і на Печерське та Дарницю.

Зараз стає до ладу тільки перша дільниця від вокзалу до Дніпра, довжиною близько шести кілометрів. Цю відстань поїзди долають, як уже зазначалося, за якихось десяти хвилин, а прохідники пробивались крізь товщі порід протягом кількох років. Саме пробивались, бо термін "проходка тунелів", можливо, і правильний технічно, але не передає тієї напруженої боротьби, в якій завойовується простір під землею.

Якими мають бути підземні залі — на це запитання дала відповідь виставка проектів, у якій взяли участь кращі архітектори і художники Москви, Києва, Харкова, Сталіно. З представлених 74 проектів було відібрано чотири — для станцій "Вокзальна", "Університет", "Хрещатик" та "Арсенальна".

Вже перше знайомство з архітектурою станцій Київського метро показує, що вони продовжують традиції Московського метрополітену, який вважається найкращим у світі. Для оздоблення широко використані граніт і мармур — до уваги брались не тільки естетичні міркування, але й те, що матеріали ці довговічні. Чільне місце знайшли також пластмаси, майоліка та органічне скло. Все це створює святкову життєрадісну гаму тонів. Під землею багато світла, простору.

Разом з тим в архітектурі широко використані національні мотиви, відтворено героїчне минуле українського народу, його величезні досягнення, здобуті за роки Радянської влади. І це надає архітектурі Київського метро самотунтності, кожна станція має власні, властиві тільки їй обриси.

Станція "Арсенальна", яку спроектували архітектори Г. Гранаткін і С. Крушинський за участю архітектора Н. Щукіної, розташована поблизу героїчного Арсеналу, славного своїми революційними традиціями. Це й визначило її тематику. На торцевій стіні середньої залі встановлено барельєф скульпторів І. Макогона та А. Німенка. Стіни одягнені в білий уральський і рожевий закарпатський мармур; вистелену червоним гранітом підлогу заливає приємне голубувате світло люмінесцентних ламп, прикріплених на стелі.

Святковою і світлою створили архітектори А. Добровольський, В. Єлізаров, М. Коломієць, Ю. Кисличенко, І. Масленков, Г. Гранаткін, С. Крушинський станцію "Хрещатик" — найбільшу на трасі. Для облицювання пілонів використано білий з голубими прожилками уральський мармур, який поєднано з сірим і чорним гранітом підлоги. На стінах великі килими з українським орнаментом, викладені з різнокольорових майолікових плиток. Освітлюється станція лампами денного світла, захищеними за карнизи. М'які, розсіяні промені, що б'ють

у стелю, ніби піднімають її, підкреслюють об'ємність залі, на торцевій стіні якої встановлено схему метрополітену.

Розквітотві науки й культури присвячене оформлення станції "Університет", проект якої розробили архітектори Є. Іванов, М. Сиркін, Г. Головки, Т. Єлігулашвілі, Л. Семенюк, О. Лозинська. Одягнена вона в рожевий мармур під традиційний колір найстарішого університету України — університету Т. Г. Шевченка. Цікаво, що пошуки облицювального матеріалу дали можливість натрапити на родовище мармуру в Україні. У складних гірських умовах поблизу села Новоселиця, Закарпатської області, вперше в республіці добуто мармур, відшліфована дзеркальна поверхня його міниться багатою гамою відтінків рожевого кольору. Світильники розміщені за карнизом з орнаментованого органічного скла. Під ногами стелиться різнобарвний гранітний килим, викладений з каменю житомирських родовищ.

В нішах пілонів встановлено скульптурні портрети Ломоносова і Сковороди, Шевченка і Пушкіна, Горького і Франка, Менделєєва і Богомольця. Пасажири, які спускаються ескалаторами в середню залу, побачать перед собою біля торцевої стіни велику скульптуру В. І. Леніна.

Київ — мати міст руських — ця тема покладена в основу оформлення станції "Вокзальна". Своєрідності підземним залам надають медальйони-барельєфи, розміщені на білих мармурових стінах. Вони відтворюють епізоди героїчного минулого і славного сучасного українського народу. В образі трьох витязів показують Київську Русь, як колицку братніх народів, — російського, українського і білоруського. Інші барельєфи присвячені воз'єднанню України з Росією, селянському повстанню проти соціального й національного гніту, боротьбі трудящих України за встановлення Радянської влади, соціалістичному будівництву, визволенню Києва від німецьких загарбників, і, нарешті, ще один барельєф — гімфальний похід трудящих нашої країни до комунізму.

В глибині залі строго-урочисто на всю стіну — герб Радянської України, з анодованого під бронзу алюмінію. Проект цієї станції розробив авторський колектив у складі архітекторів Є. Катоніна, І. Шемсетдінова, В. Скугарева та ін. (Самі українці! Ред.)

Велику увагу приділено також і наземним вестибюлям. Їхні легкі архітектурні форми органічно увійшли в обриси площ і вулиць. Наземний вестибюль "Вокзальної" становить єдиний архітектурний ансамбль з приміським вокзалом, а вестибюль "Хрещатик" вбудовано у перший поверх найбільшого ресторану міста "Метрополітен".

Але метро не тільки витвір архітектури, це, насамперед, техніка, помножена на мистецтво. Управління всіма агрегатами здійснюється з центрального пульта, який виготовлений по спеціальному замовленню Київметробуду на Ленінградському заводі "Електропульт". Це мозок автоматики всієї підземної траси. Звідси йдуть сотні кабелів, що зв'язують диспетчера з усіма службами і тягловопонижувальними підстанціями. Таких підстанцій декілька. Звідси одержують електроенергію поїзди і ескалатори, лампи на станціях і в тунелях, вентилятори, швидкодіючі автомати, трансформатори,

аккумулятори, генератори... Мабуть, треба великий штат, щоб управляти таким складним господарством? Ні, підстанції працюють без участі людини. Все робить телемеханіка. За сигналом з головної диспетчерської вона вмикає й вимикає підстанцію, повідомляє про завантаженість агрегатів. Вона слухняно виконує волю диспетчера, але й не "підкоряється" йому, коли наказ буде помилковим.

Москвичі й лєніградці не тільки надіслали киянам ці першокласні механізми, але й передали досвід їх встановлення.

Тисячі людей різних спеціальностей подбали про зручність пасажирів. Комфортабельні вагони з досконалою амортизацією одержано з Митищенського заводу. Поїзди ходитимуть швидко і плавно, ударів на стиках колій чути не буде — рейки зварені у великі секції і покладені на поліхлорвінілову основу.

До ладу стане тільки перша дільниця Київського метро, але продовження його ліній триває. Незабаром діючими стануть станції "Політехнічний інститут" та завод "Більшовик", а від станції "Дніпро" через залізобетонний міст експреси побіжать на лівобережжя, у Дарницю. У перспективі друга і третя черги метро, які зв'яжуть між собою всі райони Києва.

("Вітчизна", ч. 10, 1960, Київ).

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Вельмишановний пане Волиняк!

Шлю вісім доларів, з яких 6.00 на "Цвіт папороті" М. Ситника, яку обіцяєте видати, а 2.00 на "Уваги до української літературної мови" О. Курило, яку вже видали.

Разом з цим прошу Вас поставити на сторінках "Н. Днів" таке моє питання:

Чого наші письменники, а головни мовознавці, вживають російського слова "нерідко", замість українського "часто"?

Неприсмно його зустрічати особливо в працях на мовні теми.

Може хтось з наших мовознавців відповість мені на сторінках "Нових Днів".

З щирою пошаною

Степан СОРОКА, Гамільтон, Канада.

Р. С. Спасибі п. Пісочинцеві за його щирі статтю-відповідь "Трохи про шанобу, трохи про жадобу". Я особисто не знаю ані Д. Гумєнної, ані Ганни Черини, ані С. Пісочинця, проте із стилю писання відчужую, що С. Пісочинець — порядна людина.

С. СОР.

Вельмишановний пане Волиняк!

Шлю віднову передплати, вибачте, що трохи спізнився. Додаю на пресовий фонд 1.00 дол.

З правдивою пошаною

Д. САДІВНИЧИЙ, Клівленд, США.

Вельмишановний пане редакторе!

Шлю віднову передплати і 0.50 дол. на пресовий фонд.

З пошаною до Вас

А. СЕНЧУК, Фоам Лейк, Саск., Канада.

Високоповажаний пане Волиняк!

Шлю віднову передплат на "Нові Дні" та "Соняшника" і 1.50 дол. на пресовий фонд.

Бажаю Вам і всім співробітникам найкращого журналу на еміграції успіхів та дальшої витривалості!

З пошаною

М. КОЗОРИЗ, Форт Вілліам, Канада.

До видавництва "Нові Дні", Торонто, Канада.

Шлю 5.00 дол., з них 4.00 на віднову передплати, а 1.00 на розбудову.

З пошаною

А. МЕЛЬНИЧУК, Чикаго, США.

Шановний пане Волниак!

Шлю передплату і 1.50 на розбудову журналу.

З пошаною

Надія ГРИЦИНА, Монтреаль, Канада.

Шановний пане редакторе!

Шлю віднову передплати на "Нові Дні" та "Соняшник". Вибачте, що трохи спізнився. Журнали одержую регулярно, за що складаю Вам найщирішу подяку.

З нетерпінням чекаю кожного числа Вашого журналу, який приносить мені велике задоволення. Бажаю Вам сил та здоров'я для праці для нашого народу й поневоленої нашої Батьківщини-України. Тримайтесь так, як і досі тримались — ми завжди будемо Вас підтримувати, хоч перебуваємо в далекій соняшній Австралії. Ваше слово правди підтримує наш дух і тут в Австралії.

Перекажіть мою подяку і всім співробітникам журналу.

Щастя Вам усім, Боже!

З щирим привітом

Юрій СКИБИНЕЦЬКИЙ, Бовден, Півд. Австралія.

Вельмишановний пане Волниак!

Відновлюю передплату і додаю 0.50 дол. на пресовий фонд.

З пошаною

В. ДУБРОВСЬКИЙ, Торонто, Канада.

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Шлю віднову передплати і 2.00 дол. на пресовий фонд.

Мені дуже приємно, що Ви припинили дискусію з нашими парубками, бо вони справді можуть замість дівочих воріт вмазати дьогтем двері редакції "Нових Днів".

Болючий жаль за нашу молодь, що вона зростає на таких негативних "традиціях". Замість того, щоб учитись і мати здібність перебратися на себе відповідальність за народ, наша молодь часто насичується духом розгузданості та розхристаної отаманії.

На щастя тільки частина нашої молоді йде цим шляхом, але шкода, що ця краща частина молоді сама не бореться з цим парубоцтвом, яке так чи інакше, а мусить мати поганий вплив на решту молоді.

З щирою пошаною

А. БИЛОДИД, Чикаго, США.

ційному уряді Онтаріо. Аллан Гросман зайняв місце д-ра В. Дж. Данилопа, який став заступником ректора Другого (нового) університету в Торонті.

49-річний Міністер Аллан Гросман — людина дуже енергійна, працююча. Він дуже прихильно ставиться до етнічних груп, особливо до етнічної преси, сам він жидівського роду (його батьки приїхали колись з Литви), обстоює рівність усіх етнічних груп у Канаді та їх гармонійну співпрацю для загального добра країни.

З нагоди свого нового призначення Аллан Гросман 26 листопада приймав у себе всіх редакторів етнічної преси в Канаді. Взагалі він тримає сталий контакт з етнічною пресою і стало підкреслює її значення.

Наш земляк Іван Яремко, що досі мав два міністерські портфелі, відмовився від посади міністра транспорту, залишаючи за собою лише портфель державного секретаря Онтаріо і громадянства.

Міністер Іван Яремко, загально відомий і загальнолюблений усіма етнічними групами, найкраще знає потреби й проблеми багатьох етнічних груп, які по останній світ. війні масово оселились у провінції Онтаріо, а особливо в Торонті.

ОГЛЯД ПРЕСИ

"ОБЛОМОВ" — ПОВІСТЬ... ТУРГЕНЄВА

У "Молодії України" (ч. 74, вересень 1960 р.) у статті С. Романовича "Зайві люди", на здивування читачів написано таке:

"Прошло вже понад сто років, як російський письменник Тургенєв написав немирну повість "Обломов"...

Звичайно, автором можна написати все, але чи личить редакторам, та ще й такому "знавцеві" російської літератури, яким себе видає п. Б. Олександрів, таке друкувати?

Все ж таки кожен учень повторює, що Гончаров написав три романи, — а не повісті! — заголовки яких починаються літерою О ("Три великих О!" — "Обрыв", "Обломов" і "Обыкновенная история").

Нема чого дивуватись, що Б. Олександрів, щоб знизити "ворога", запевняє, що Т. Шевченко писав "перекладати НА мову", не розуміючи навіть такої істини, — якби Шевченко справді так писав, — що сьогодні в мові застарів не тільки Котляревський чи Шевченко, а й Коцюбинський і Леся Українка, бо жива мова живого народу не зупиняється й на мить у своєму розвитку і в удосконаленні.

Ні, таки доведеться ще раз повторити слова Пушкіна:

Ми все учились понемногу,
Чему-нибудь и как-нибудь...

А треба було вчитись так краще змалку ще, щоб не навчати тепер одумівців, що замість "перекладати українською мовою" по-українському треба казати "перекладати НА українську мову", а потім ще й плутати Тургенєва з Гончаровим...

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

ЗМІНИ Й ДОПОВНЕННЯ В ПРОВІНЦІЙНОМУ УРЯДІ ОНТАРІО

Відомий посол до провінційного парламенту Онтаріо Аллан Гросман, який в 1955 р. за допомогою новоприбулих переміг останнього представника комуністів у провінційному парламенті Джозефа Сальцберга, призначений тепер на посаду міністра без портфеля у провін-

ВИДАННЯ ТВОРІВ МИКОЛИ ФОМЕНКА У ГРАМЗАПИСУ

Музика відіграє поважну роль в житті кожного народу, а в нашому, то й особливо: з найдавніших часів музика стала складовою часткою нашого життя. У нас музику завжди люблять, а творців її шанують і поважають.

Одним з доказів такого шанування є створення в

Торонті Групи прихильників творчості композитора Соколик (голова), Ніна Мриць (секретарка), а О. Копач, Миколи Фоменка. Групу створюють пані: О. Бризгун-І. Яцева та М. Багрій — члени.

Цей Гурток вирішив видати на патефонній пластинці деякі Фоменкові твори. Ці твори будуть видані під наглядом самого автора їх. Це мала б бути велика пластинка (на 40 хвилин часу). На ній будуть награні: пісні у виконанні шкільного хору, пісні у виконанні жіночого хору, скрипкове сольо в супроводі оркестри, фортепіанове сольо, оперові арії (дві) в супроводі оркестри.

Видання такої пластинки коштуватиме 1.500 дол. і сам композитор видати її не може, тому прихильники творчості композитора звертаються до громадянства по допомогу.

Група ухвалила:

1. Звернутись до українських підприємців та громадян з проханням, щоб вони стали меценатами української музики і дали свої пожертви на це видання. Імена меценатів, за спеціальним бажанням композитора, будуть видрукувані на обкладинці пластинки. Члени Групи вже дали кожна по 100 дол.

2. Проголосити в пресі збірку передплат пластинки (продажна ціна її буде 4.00 дол.) серед громадянства, а особливо серед учнів музичних шкіл та шкіл українознавства;

3. Інформувати про хід праці Гуртка, зокрема повідомити громадянство про виконавців окремих творів тощо;

4. Остаточний звіт проголосити в пресі.

За додатковими відомостями, а також у справі пожертв і передплат треба звертатися до пані О. Бризгун-Соколик, адреса і телефон якої є:

50 Delaware Ave., Toronto 4, Ont. — LE 6-6679

ЮВІЛЕЙНА ВИСТАВКА ПРАЦЬ КАТЕРИНИ АНТОНОВИЧ

У Вінніпезі 19 — 23 листопада ц. р. відбулася виставка праць відомої малярки Катерини Антонович. Виставка відбулась у залі Українського Народного Дому з нагоди Сесії УВАН у Канаді. На виставці було показано 82 праці.

К. Антонович — відома громадсько-політична та культурна діячка, колишній член РУП, член УВАН, УСОМ, співробітниця багатьох видавництв, зокрема "Нових Днів". Тепер К. Антонович має власну малярську школу у Вінніпезі. Багато з її учнів закінчили вже канадські університети і працюють як фахові мистці.

ПЕРШІ ПРЕСОВІ ВІДГУКИ НА "УВАГИ..." О. КУРИЛО

Перший відгук на це наше видання появився в тижневику "НАША МЕТА" (Торонто, 26 листопада 1960) За підписом гол. редактора "Нашої Метри" о. П. Хомина в цій газеті вміщено таку рецензію:

НЕОБХІДНА КНИЖКА

"На днях появилася у Видавництві "Нові Дні" у Торонті книжка Олени Курило "Уваги до сучасної української літературної мови", konieczність якої так дуже, особливо нині в часі посиленого наступу Москви на українську мову, відчувалась. В обличчі цього наступу дуже часто й непотрібно нагітлюють численні наші т. зв. мовні редактори, письменники, журналісти та вчителі української мови із своїх власних українських мовних позицій, бо не мають настільки знання, а ще біль-

ше, настільки відваги, щоб протиставитись цьому наступові. Своїх контр-аргументів вони звичайно не мають чим підтримати, бо нині нема в нас під рукою доброго й науково написаного підручника української літературної мови і її розвитку, що повинна йти своїм українським історичним шляхом, а не тим, що його диктує Москва і що через послухний їй нинішній Київ дістається і до нас та часто так дуже захоплює деяких наших працівників пера."

Далі рецензент докладно переповідає зміст передмови до "Уваг..." і закінчує свою рецензію так:

"Ця незвичайно вартісна книжка появляється оце п'ятим виданням і Видавництву "Нові Дні" треба лиш подякувати, що воно не злякалось великих коштів і видало її фотодруком з IV видання, що появилось було в Українським Видавництві Краків — Львів, 1942. Тепер черга на українського читача.

Книжка повинна знайтись в руках не тільки працівників пера, але в кожного, кому дорога українська мова й українська культура."

"УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ" (Едмонтон, Канада) в числі від 28 листопада ц. р. у рубриці "З нових видань" пишуть:

"Ні Олена Курило, ні її знаменита книжка не потребують нових похвал.

Книжка ця вже давно заборонена в УССР, а доля Олени Курило, одного з найкращих мовознавців, невідома.

Залишилась цінна її праця, яку тепер у Торонті перевидали фотодруком. Проф. Юрій Шевельов написав про "Уваги...", що це — "настільна книга літературних редакторів". Вона повинна потрапити до рук усім, хто любить рідну мову і хоче краще пізнати її."

"Українські Вісті" ширше інформували своїх читачів про "Уваги..." ще перед виходом книги з друку, використавши для цього наше перше повідомлення про видання цієї важливої праці.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КІНА

У видавництві Бібліотеки Українознавства при Науковому Товаристві ім. Т. Шевченка в США незабаром виходить з друку велика розкішно видана книжка Бориса Береста "Історія українського кіна".

Це буде не тільки велика праця з історії українського кіна, але й перша праця, що розглядає українське кіно незалежно від радянських оцінок кіна. Адже українське кіно на протязі свого 65-ти річного існування йшло своїми власними шляхами, відмінними від шляхів розвитку російського радянського кіна. За цей час українське кіно викристалізувалось у самобутню галузь мистецтва, зайнявши певно визначне місце в Пантеоні світового кіномистецтва.

У роки свого розквіту (1928 — 1932) українська кінематографія створила ряд неперевершених фільмових творів, що їх сміливо можна поставити поруч, якщо не вище, тогочасної американської та європейської продукції. Але вже в наступні роки, в період т. зв. соцреалізму, українське кіно скотилось у безодню рабського плазування перед владою, перед партійними бонзами. Усі його творчі здобутки й мистецькі досягнення звелися нанівець. Кіно стало рупором компартії та її кремлівських можновладців. Тому найголовнішим завданням автора книжки було прагнення очистити історію україн-

ського кіна від брудного окупаційного намулу, зробивши потрібні корективи й повну переоцінку мистецьких вартостей.

"Історія українського кіна" матиме 240 сторінок друку великого розміру та понад 450 ілюстрацій. Книжку буде видруковано на крейдяному папері та опрацьовано в тверду гарну обкладинку із золотим відтиском.

Як довідуємось, "Історія українського кіна" не буде продаватись в книгарнях, а лише за попереднім поштовим замовленням з канцелярії НТШ:

Shevchenko Scientific Society, 302 — 304 West
13th St. New York 14, N. Y., U. S. A.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Віктор ДОМАНИЦЬКИЙ, Націотворча роль гетьмана І. Мазепи, промова на ювілейних урочистостях з приводу 250-ліття смерті гетьмана І. Мазепи в Детройті, Мінеаполісі та Вінніпезі. З передмовою президента УВАН у Канаді — проф. д-ра Я. Рудницького. З портретом гетьмана роботи арт-мал. Олекс. Булавинського, Накладом автора. Чикаго, США, 1960. Стор. 50. Ціна 2.00 дол.

На 1-ій стор. зроблено помилку: "проф. д-р" — в називному відмінку, а "Я. Рудницького" — в родовому...

Ярослав РУДНИЦЬКИЙ, До питання систематики українсько-канадського фолкльору. Відбитка із збірника, присвяченого пам'яті З. Кізель. Записки НТШ т. CLXIX Париж — Вінніпег, 1960. Стор. 5.

Інститут для вивчення СССР, УКРАЇНСЬКИЙ ЗБІРНИК, книга 17, Мюнхен, Німеччина, 1960, стор. 132.

"ВІЛЬНА УКРАЇНА", збірник ч. 28, журнал української визвольної думки, Детройт, США, 1960. Стор. 72+4.

І. ШАНКОВСЬКИЙ, Дисонанси, поезії, обкладинка П. Андрусєва, в-во "Київ", Філадельфія, США, 1960. Стор. 93.

Павло СТЕП, Брати, казка (віршована), стор. 38, ілюстрації Сільвії Никорович, видавництво "Батьківщина", Торонто, Канада, 1960.

Виятково поганий друк, особливо ілюстрацій. Аж не віриться, що в 1960 році хтось зважиться так друкувати книжки...

"УКРАЇНСЬКИЙ ОГЛЯД", ч. 4, стор. 112, Нью-Йорк, США, 1960.

З МЕДИЦИНИ

Нервові хвороби та їх лікування

Організм людини складається з ряду систем, що мають життєво важливе значення для його нормальної діяльності та існування. Мова йде про такі системи, як серцево-судинна, кровоносна й нервова. Саме на останній ми й хочемо спинитися.

Функції нервової системи людини і тварин дуже різноманітні, але основна з них — це пристосування до умов навколишнього середовища, функціями нервової системи є рефлекси, тобто реакція організму на вплив зовнішнього і внутрішнього середовища. Рефлекси можуть бути безумовними, або вродженими, і умовними, або набутими. Безумовні рефлекси виробилися у процесі видового пристосування організму. Поряд з цим ве-

личезне значення для урівноваження організму з середовищем має також індивідуальне пристосування.

Індивідуальне пристосування організму до навколишнього середовища здійснюється шляхом вироблення умовних рефлексів та тимчасових зв'язків. Воно являє собою вищу і найдосконалішу форму нервової діяльності, яка, за Павловим, властива всьому тваринному світові. Проте на різних ступенях розвитку існують величезні відмінності й складності можливих умовних зв'язків, здійснюваних нервовою системою.

В одноклітинних організмів вона зовсім відсутня. Однак установлено, що вже амеба має чутливі і рухові функції і навіть здатна до аналізу одержаних подразнень, хоч і в дуже примітивній формі. До одних подразнень вона байдужа, другі змушують її рухатися в одному напрямі, треті — в іншому, четверті — роблять на її рух гальмівний вплив. У багатоклітинних організмів, особливо в людини, чутливі й рухові функції все більше ускладнюються.

Подразнювальний процес, або збудження, і гальмівний процес, або гальмування, становлять основні фізіологічні процеси. Вони характеризують діяльність нервової системи. Усі процеси, що відбуваються у внутрішніх органах, регулюються нервовою системою. Вона постійно перебуває під впливом імпульсів, що йдуть від внутрішніх органів.

Дехто вважає, що нервові захворювання виникають тільки після тих чи інших хвилювань або тяжких моральних переживань. Проте це не зовсім так, бо нервова система не є чимсь ізольованим від усього організму, тому її захворювання нерозривно зв'язані з хворобами інших органів і викликаються такими ж причинами.

Ось чому так важливо всіляко берегти нервову систему, своєчасно лікувати її, запобігати захворюванням. Шляхів і засобів для цього наша медицина знає багато. Так, правильне загартовування людини з дитинства, вчасне лікування зубів, запалення мигдалини є не тільки профілактикою ревматизму, а й зв'язаних з ним захворювань нервової системи. Ревматичні захворювання успішно лікуються бутадієном, кортизоном, адренокортико-тропними препаратами і т. д.

Деякі захворювання нервової системи, наприклад, епілепсія, часто виникають ще під час внутріутробного періоду, внаслідок падіння вагітної жінки, удару в живіт чи з іншої причини.

Перенесені у ранньому дитинстві інфекційні захворювання, наприклад, кір, шкарлатина, коклюш, вітряка та ін., нерідко дають запальні зміни в мозку, так звані вторинні енцефаліти, на ґрунті яких можуть розвинутися епілептичні припадки. Для боротьби з епілепсією є чимало ефективних засобів, як от: люмінал, мікстура Бродського, таблетки Карманової, триметин, гексомідин та інші. Вчасне ізолювання хворої дитини, додержання карантину, профілактичні щеплення запобігають тому чи іншому інфекційному захворюванню, а значить і ускладненням нервової системи.

Велике значення має профілактика судинних захворювань, зокрема гіпертонії. Ефективною профілактикою цих захворювань є правильне чергування режиму праці й відпочинку, достатній сон, боротьба з курінням, алкоголем, усунення різних конфліктних ситуацій. Протягом робочого дня, особливо при напруженій роботі, доцільно робити невеличкі перерви для відпочинку. Дуже корисно займатися фізкультурою, додержувати дієтичного режиму, регулювати час харчування, кількість

і якість їжі, обмежувати споживання товщу та води. Лікування гіпертонічної хвороби необхідно проводити систематично, під наглядом лікаря-терапевта чи невропатолога.

Крім перелічених органічних захворювань, коли мають місце анатомічні зміни нервової системи, існують і функціональні захворювання, при яких (без грубих пошкоджень нервової тканини) спостерігається порушення її діяльності. Такі захворювання виникають після тривалої перерви, тяжкої психічної травми. Вони проявляються у безсонні, підвищеній чутливості, зниженні працездатності. Правильний відпочинок, зміна обстановки, загальноозміцнюючі засоби, курортне лікування сприяють повному одужанню таких хворих. Великого поширення набули тепер такі методи лікування нервових хвороб, як тривалий оздоровчий сон, застосування антибіотиків, стимуліну, голковколупання, вітамінні препарати, глютамінова кислота та інші.

Г. Д. БОБРОВСЬКА

кандидат медичних наук, доцент.

(“Наука і Життя”, ч. 9, 1960. Київ.)

Лейкемія

Лейкемія (або білокрів'я) — захворювання кровотворних органів. Ця хвороба відома в медицині з давніх-давен. Вперше її описав у 1845 році німецький вчений Вірхов.

Якщо раніше помилково вважали, що головною ознакою лейкемії є різке збільшення білих кров'яних тілець — лейкоцитів у периферичній крові, то тепер клініка виділяє лейкемії, при яких кількість лейкоцитів може бути нормальною і навіть нижче за нормальну. Вирішальне значення для діагнозу мають не кількісні, а якісні порушення складу білої крові. Тобто мова йде про появу в крові незрілих материнських кліток лейкоцитів, що зустрічаються при нормальних умовах лише в кістковому мозку, або появу у великій кількості лімфоцитів і лімфобластів. Перше характерне для хронічного мієлозу, друге — для хронічного лімфаденозу.

Таким чином, розрізняють дві форми лейкемії: мієлоїдну, при якій у крові з'являються незрілі форми лейкоцитів і головну участь у патологічному процесі бере кістковий мозок та селезінка, і лімфатичну, при якій основну роль відіграють лімфатичні вузли та селезінка, а кількість лімфоцитів у периферичній крові наростає до 80 — 90 відсотків.

Найчастіше зустрічаються хронічний мієлоїдний і лімфатичний лейкози. На останній хворіють переважно чоловіки середнього й похилого віку. Для хронічного мієлозу характерне різке збільшення селезінки, що іноді досягає величезних розмірів. Головним симптомом хронічного лімфаденозу є ураження як зовнішніх, так і внутрішніх лімфатичних вузлів. Одним із найчастіших ускладнень хвороби є розвиток некрозів'я. Хвороба прогресує повільно.

Гострі лейкози перебігають інакше. Для них характерний раптовий бурхливий початок із сильною лихоманкою та некрозів'ям, що швидко наростає. У периферичній крові за наявності більш чи менш вираженого наростання лейкоцитів або нормального чи пониженого їх числа зустрічаються переважно незрілі — родовідні форми лейкоцитів.

Причини розвитку білокрів'я досі ще не розкриті наочно. Все більше визнання завойовує вірусна теорія по-

ходження лейкозів. Це питання, а також лікування лейкозів за останні роки привертає найпильнішу увагу вчених усього світу, бо статистика відзначає значне збільшення цих захворювань.

Багато вчених причину вказаного явища бачать у впливі йонізуючої радіації на організм людей. Це підтверджується тим, що на лейкози частіше хворіють лікарі — рентгенологи і радіологи, ніж медики інших спеціальностей. Береться до уваги й те, що в Японії через 3 — 5 років після вибуху атомової бомби, яку скинули США на міста Гірошіма й Нагасакі, захворюваність на лейкози зросла серед людей, що залишилися живі. В осіб, які перебували під час вибуху атомової бомби в радіусі до двох кілометрів від епіцентра, лейкоз розвивався вдвічі частіше порівняно з тими, хто був на більшій відстані.

Відзначаючи певну роль йонізуючої радіації у виникненні лейкозів, слід, проте, пам'ятати, що в багатьох хворих не вдається встановити безпосереднього зв'язку захворювання з променевою енергією. Очевидно, існують й інші причини розвитку білокрів'я людини.

Нині ще відсутні такі ефективні й дієві методи лікування, за допомогою яких можна було б повністю виликати гострі та хронічні форми білокрів'я. Проте останнім часом великих успіхів досягла хеміотерапія лейкозів, а також лікування хворих за допомогою рентгенівського проміння та застосування гормональних препаратів.

Р. А. КАГАНОВИЧ

кандидат медичних наук, науковий співробітник Українського інституту клінічної медицини імені академіка М. Д. Стражеска.

(“Наука і Життя”, ч. 9, 1960. Київ.)

50-ліття УНСоюзу

Одна з найвизначніших наших братських забезпечених Організацій — Український Робітничий Союз, центр якого міститься в Скрантоні, США, цього року святкує свій славний 50-літній ювілей.

Хоч УРСоюз в основному американська організація, але він має свої відділи і в Канаді — 29 відділів. Тому УРСоюз можна назвати американсько-канадською українською організацією.

На ювілейні святкування із Скрантону прибули керівники УРСоюзу — голова його Антін Батюк, який уже 16 літ очолює цю організацію, та головний секретар Теодор Миник, який працює в Союзі понад 30 років.

Напередодні ювілейних святкувань (25 листопада) організатор УРСоюзу в Канаді Гр. Мазурник улаштував зустріч керівників Союзу з українськими редакторами Торонта, на якій були представники майже всіх часописів міста, а також і представники деяких часописів з Вінніпегу.

Пресова конференція відбулася в гетьманському будинкові, відкрив конференцію С. Кривоус, а керував нею Гр. Мазурник. Керівники УРСоюзу пп. Батюк та Миник коротко розказали редакторам про працю і стан організації, а пізніше редактори поставили ще цілий ряд питань, на які одержали докладні відповіді.

З усіх цих розмов виявилось, що УРСоюз не тільки фінансова організація, а разом з тим вона відіграє важливу роль і в організованому українському житті на чужині. УРСоюз видає свої власні публікації, зокрема

поважний тижневик "Народна Воля", дає стипендії українським студентам, стало допомагає молодечим організаціям, помагає своїм членам у випадках безробіття, входить до Українського Конгр. Комітету Америки, допомагає українській національній пресі тощо.

Поруч з цим, Український Робітничий Союз — організація гостро протикомуністична. Саме УРСююз найбільше спричинився до зменшення комуністичних впливів на українське робітництво у США. У цьому його заслуги дуже великі.

УРСююз сьогодні має понад 24 тисячі членів, що забезпечені на величезну суму — на 16 мільйонів доларів. УРСююз сьогодні одна з найбільших і найбагатших українських організацій на еміграції.

На пресовій конференції виринуло також питання про імовірну злук УРСююзу з УНСююзом. Хоч це питання підняв я, але не з метою схилити до цієї злуки, а тільки з бажанням одержати докладні інформації. Мені здається, що така злука перш за все спричинить збіднення нашого громадсько-політичного життя у США, бо обидва Союзи — є визначними нашими громадсько-політичними організаціями та ще й різних політичних напрямків. Злука негайно відбилася б на ідеологічному

становищі всередині УККА.

Думаю, що "общий котлолок" не завжди себе виправдує. Навіть і в питанні фінансовому, а не тільки в політичному — конкуренція завжди була поштовхом до активізації. Усунення конкуренції може викликати збайдужіння до своїх обов'язків.

П. ВОЛ.

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. "НОВИЙ ОБРІЙ", ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 долара.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

Л. ДАЛЕКА

МІСЯЧНА НІЧ

Місяць протягає
ниточки лляні,
полотном лягає
ссяйво біля ніг.
Прядкою туркоче
тепла течія.
В казку сріблоночі
кличеш ти чи я?
Он бабусин кужіль,
вовна, як димок.
Як все схоже дуже!
Княжий теремок...
Пролітає птиця,
золоте крило...
На яві чи сниться?
Буде чи було?
Кісточки збираю,
з рукава трусну,
лебедину зграю
розбуджу зі сну.

Але в цьому краї
чорні лебеді.
Без кінця, без краю
хвиля на воді...
Гуси-гусенята!
На міцнім крилі
прилітайте зняти
з острова-землі.
Десь заклекотали:
не тепер... тепер...
І на землю впали
двоє білих пер.
Заховався за хмари
місяць злоторіг,
відьомські примари
стережуть доріг.
Може хто там кличе?
Темна далечинь...

Але вдарив тричі
копитами кінь...
Світло довгим звитком

впало на пісок.
Обірвалась нитка...
... казок...

Яка б це нагода не була...

чи Свято Незалежності і

Об'єднання,

чи Свято Поляглих,

чи Різдвяні Свята,

або будь-які інші святкування у
вашій родині, клубі чи
товаристві.

АНДРІЙ ЗАПАРИНЮК

Ваш представник фірми Г. і В.
дуже радо допоможе у
плянванні вашого прийняття.
Кличте Андрія по телефонах:

ЕМ 2-1832 або CR 8-1466

або пишіть до нього на адресу
фірми:

Gooderham & Worts Limited,

2 Trinity St., Toronto,

яка дистилує канадську віскі та
перепродує світової слави вина
та лікери

GOODERHAM & WORTS Distillery

ПОГАННИЙ КОРЕКТОРСЬКИЙ НЕДОГЛЯД

На першій стор. обкладинки цього числа у Сосюриному вірші ""Перший сніг", у четвертому рядку 3-тньої строфи замість

Ніжними і покірними були
треба

Ніжними й покірними були.

Просимо всіх, тих які цікавляться поезією і навіть тих, які поезій взагалі ніколи в житті не читають, узяти перо й виправити в цьому рядку "і" на "й".

Уже вийшла з друку нова книжка В. Чаплєнка — повість "УКРАЇНЦІ". Ця повість — безпосереднє продовження повісті "ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО", але може бути читана й окремо як закінчена сюжетна цілість. Ціна 2 дол. Якже хто хотів би придбати тепер і повість "Півтора людського", то її знижена ціна — 1 дол. Писати:

V. Chaplenko, c/o UVAN 11½ W., 26th St.,
NEW YORK, N. Y., U.S.A.

ОДНА ІЗ СЕРІЙ НОТАТОК ПРО ПРОВІНЦІЙНІ ЗАКОНИ, ЯКІ ЦІКАВЛЯТЬ АБО
СТОСУЮТЬСЯ НОВИХ КАНАДЦІВ

Сільськогосподарські закони для вашої охорони

Політика та адміністрація Онтарійського Департаменту Сільського Господарства є призначена для допомоги у прибутковій продукції сільськогосподарських продуктів як також для охорони здоров'я громадян Онтарію. Тут подаємо лише два із законів, які ілюструють принципи, що є підґрунтям досягнення високих стандартів онтарійської сільськогосподарської продукції.

ІНСПЕКЦІЯ ОВОЧІВ ТА ГОРОДИНИ: Своєю службою інспекції овочів та городини Онтарію намагається охороняти здоров'я і добробут своїх громадян. Ви можете бути певні, коли купуєте сорти онтарійської якості. Онтарійські сорти дають можливість господарям купувати їх з довір'ям. Купівля і продаж улегшені, бо ці, що переводять сортування та інспекцію продуктів, знають характер і стан купованих і продаваних товарів.

ЗАКОН КОНТРОЛІ БУР'ЯНІВ: Продукція вартісного збору залежить від відповідної сільськогосподарської практики. Закон Контролі Бур'янів намагається допомогти фермерові, а разом, перешкодити до практичної міри розповсюдженню шкідливих бур'янів, знищуючи рослинність ще поки доспіє насіння бур'янів. Бур'яни, які підлягають контролю, є визначені у правильниках. До особи, яка володіє землею, належить обов'язок знищити бур'яни і по районах і місцевих муніципалітетах призначені інспектори, які наглядають над переведенням у життя закону та розпорядків. Накладається відповідні карі за невиконання розпорядку знищити бур'яни.

Ви можете з довір'ям купувати продукти онтарійського сорту.

ONTARIO

За докладними інформаціями просимо
писати або відвідати Онтарійський
Департамент Сільського Господарства,
східний б'лок, будинку парламенту,
четвертий поверх.

W. A. Goodfellow
Minister of Agriculture

AE 60-8

Ontario Department Of Agriculture — Parliament Buildings — Toronto

CANADA

Чому ви повинні стати канадським громадянином?

шої нової батьківщини, та ваша особиста користь.

Є дві головні причини: лояльність до вас. Самозрозуміло, що ви мусите почати старання, щоб стати канадським громадянином. Цим самим ви покажете вашим дітям та іншим канадцам, що ви бажаєте користуватись привілеями та виконувати обов'язки громадян цієї країни. До деякої міри це є вашим моральним обов'язком.

Ставши канадським громадянином, ви будете мати права всіх інших канадців. Ви також будете мати право голосування та право займати будь-яку урядову посаду, щоб цілком служити своїй громаді.

Ставши канадським громадянином, будете мати право отримати канадський паспорт, з яким зможете легко і безпечно подорожувати.

Ви можете робити старання про канадське підданство вже тепер, якщо ви були допущені до Канади як іммігрант, та прожили тут чотири роки і дев'ять місяців. Також вимагається достатнє знання англійської або французької мови.

Прохання про громадянство ви можете подавати до канцелярії судового писаря (Clerk of the Court) вашої місцевості, через урядовця Канадського Громадського Суду (Canadian Citizenship Court) найближчого до вашого місця мешкання або через Реєстратора Канадського Громадянства, якщо ви мешкаєте далше як 50 миль від установленого суду.

Якщо ви не підходите під цю категорію, підготовляйтесь заздалегідь до одержання канадського громадянства. Ходіть на спеціальні лекції громадянства та мов, які відбуваються у вашій околиці.

Міністер Громадянства та Іміграції.
ЕЛЛЕН Л. ФЕЙРКЛОУ